

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
VERSLO TEISĖS KATEDRA

IRINA OGANIAN

Magistrantūros neakivaizdinių studijų Verslo teisės programa

**CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS YPATUMAI STATYBOS RANGOS TEISINIUOSE
SANTYKIUOSE**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Asistentė Kristina Saukalienė

Konsultantas –
Doc.dr. Lina Novikovienė

Vilnius, 2009

TURINYS

ĮVADAS	3
1. STATYBOS RANGOS TEISINIŲ SANTYKIŲ SAMPRATA	5
1.1. Statybos rangos sutarties samprata	5
1.1.1. Statybos rangos sutarties šalys	6
1.1.2. Esminės statybos rangos sutarties sąlygos	8
2. CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS SAMPRATA	11
3. CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS PASISKIRSTYMAS TARP STATYBOS RANGOS SUTARTIES ŠALIŲ	14
3.1. Sutartinė civilinė atsakomybė	14
3.1.1. Atsakomybė už šalių bendradarbiavimo pareigos pažeidimą	14
3.1.2. Atsakomybė už statybos darbų atlikimo terminų pažeidimą	16
3.1.3. Atsakomybė už statybos darbų rezultato perdavimą – priėmimą	18
3.1.4. Atsakomybė už atsiskaitymo pareigos pažeidimą	21
3.1.5. Atsakomybė už papildomų nenumatytų darbų atsiradimą	24
3.1.6. Atsakomybė už statybos produktų defektus	29
3.1.7. Atsakomybė už darbų kokybę	33
3.2. Deliktinė civilinė atsakomybė	41
3.2.1. Deliktinė atsakomybė už statinio sugriuvimą	41
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	46
LITERATŪROS SĄRAŠAS	50
SANTRAUKA	55
SUMMARY	56

IVADAS

Temos aktualumas

Statyba – nuosavybės teisės objektų kūrimo bei modifikavimo būdas – yra sudėtingas procesas, kuriame susiformuoja ir reiškiasi įvairialypiai teisiniai statybos santykiai, o jų teisinis reguliavimas reikalauja ypatingo suderinamumo ir sistemiškumo.

Organizuojant statybą, būtinas ir labai svarbus žingsnis yra statybos rangos sutarties sudarymas, sąlygojantis statybos rangos santykių susiklostymą tarp šalių. Statybos rangos sutartyje numatydamos tam tikras sąlygas, šalys dažniausiai numato ir tų sutarties sąlygų neįvykdymo pasekmes – civilinę atsakomybę. Siekiant tinkamai paskirstyti atsakomybę ir nustatyti atsakomybę sąlygojančias aplinkybes, būtina įsigilinti į statybos rangos teisinių santykių ir civilinės atsakomybės instituto ypatumus šiuose santykiuose, turėti žinių apie tai, kaip tam tikras situacijas traktuoja ir reglamentuoja įstatymų leidėjas. Tinkamas atsakomybės paskirstymas ir taikymas yra labai svarbi sėkmingo bendradarbiavimo sąlyga, padedanti šalims išvengti nereikalingų ginčų ir, atitinkamai, papildomų lėšų eikvojimo.

Kompleksiška darbo temos analizė, atlikta remiantis teisės aktais, reglamentuojančiais statybos rangą, teismų praktika, teisės teoretikų publikacijomis ir kt., atskleis teisės aktų, reglamentuojančių šią sritį, taikymo specifiką ir problemas, leis išsiaiškinti, kaip pasiskirsto atsakomybė tarp statybos rangos sutarties šalių, kokioms sąlygoms esant ir kaip gali būti taikoma civilinė atsakomybė, kokias teises ir pareigas turi kiekviena iš šalių konkrečiose situacijose, kokiais atvejais statybos rangos sutarties šalims atsiranda sutartinė, o kokiais – deliktinė atsakomybė, taip užtikrinant statybos rangos sutarties šalių interesų pusiausvyrą, viešojo intereso apsaugą ir garantuojant efektyvų bei saugų statybos procesą.

Darbo šaltiniai

Darbe remiamasi Lietuvos Respublikos įstatymais, jų komentarais bei kitais teisės aktais: Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (toliau – LR CK) ir jo komentaras, Lietuvos Respublikos statybos įstatymas (toliau – LR statybos įstatymas) ir jo komentaras, Statybos techniniai reglamentai (toliau – STR). Darbe taip pat remiamasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – LAT) praktika bei Lietuvos ir užsienio teisės autorių, tokių, kaip doc. dr. S. Mitkus, prof. dr. D. Ambrasienė, prof. habil. dr. V. Mikelėnas, prof. dr. V. Pakalniškis, M. Norkutė, D. Baloi, J. D. Bryde, A. D. F. Price, E. A. Суханов, A. H. Гыев ir kt. publikacijomis ir veikalais.

Darbo hipotezė

Civilinė atsakomybė statybos rangos teisiniuose santykiuose skiriasi nuo bendrųjų civilinės atsakomybės normų.

Darbo objektas ir dalykas

Darbo objektas – civilinė atsakomybė statybos rangos teisiniuose santykiuose. Atsižvelgiant į darbo apimtį reikalavimus, darbe nenagrinėjami ikisutartinės civilinės atsakomybės klausimai.

Darbo dalykas – atsakomybės tarp statybos rangos sutarties šalių paskirstymas, ypatumai, taikymo sąlygos.

Darbo tikslas ir uždaviniai

Kompleksiškai išanalizuoti ir įvertinti civilinės atsakomybės ypatumus ir specifiką statybos rangos teisiniuose santykiuose, atskleisti problemas, kylančias taikant civilinę atsakomybę šios rūšies teisiniuose santykiuose, įvertinti ir atskirti sutartinės ir deliktinės atsakomybės atsiradimo sąlygas bei jų taikymo specifiką.

Siekiant nurodyto tikslo, keliami tokie uždaviniai:

- 1) Pateikti civilinės atsakomybės ir rangos sutarties bendrą analizę;
- 2) Išanalizuoti statybos rangos sutarties šalių atsakomybės instituto teisinį reglamentavimą;
- 3) Nustatyti ir įvertinti statybos rangos sutarties šalių teisinius ryšius bei atsakomybės pasiskirstymą tam tikrose srityse;
- 4) Išanalizuoti sutartinės ir deliktinės atsakomybės taikymo atvejus, sąlygas, ypatumus.

Darbo metodai

Darbe naudojami įvairūs tyrimo metodai siekiant visapusiškai išanalizuoti nagrinėjamą temą.

Vienas pagrindinių metodų yra teisinių dokumentų analizės metodas. Šis metodas naudotas analizuojant Lietuvos Respublikos įstatymus, kitus teisės aktus, reglamentuojančius statybos rangos teisinius santykius, taip pat analizuojant teismų praktiką šia tema. Sisteminės analizės metodas padėjo identifikuoti, nagrinėti problemas ir nustatyti jų tarpusavio ryšius. Aiškinantis teisės normų turinį buvo pasitelktas loginis – analitinis metodas. Žinoma, teisės normų turinio aiškinimui didelę reikšmę taip pat turėjo lingvistinis metodas, nes analizuojant teisės normas būtina atsižvelgti į gramatikos, sintaksės (sakinių darybos) ir kitas kalbos taisykles. Darbe taip pat naudotas ir apibendrinimo metodas, kurio pagalba apibendrinta visa naudota literatūra nagrinėjamu klausimu ir remiantis šiais apibendrinimais padarytos galutinės išvados.

1. STATYBOS RANGOS TEISINIŲ SANTYKIŲ SAMPRATA

Siekiant tinkamai ir visapusiškai išnagrinėti statybos rangos teisinius santykius, visų pirma, būtina apibrėžti pačią statybos sąvoką. Ši sąvoka yra pateikiama LR statybos įstatymo 2 str. 13 punkte, apibrėžiančiame statybą kaip veiklą, kurios tikslas – pastatyti (sumontuoti, nutiesti) naują, rekonstruoti, remontuoti ar griauti esamą statinį. Ši sąvoka taip pat apima kultūros paveldo statinių tvarkomuosius statybos darbus ar statinių statybą kultūros paveldo objektų teritorijose. Statant statinį, atliekant rekonstrukcijos, remonto ar griovimo darbus, atliekama daugybė įvairių veiksmų – techninių, teisinių, organizacinių ir kt., pereinama nuo vieno etapo prie kito, kol galų gale pasiekiamas rezultatas. Taigi statybą galima apibūdinti kaip sudėtingą procesą, susidedantį iš techninių, teisinių, organizacinių ir kt. statybos dalyvių¹ veiksmų siekiant pastatyti (sumontuoti, nutiesti) naują, rekonstruoti, remontuoti ar griauti esamą statinį.

Statyba gali būti vykdoma įvairiais įstatymams ir kitiems teisės aktams neprieštaraujančiais būdais. LR statybos įstatymo 12 str. 2 dalies 2 punktą suteikia teisę statytojui (užsakovui) pačiam pasirinkti statybos organizavimo būdą, kurių pagrindinis ir bene labiausiai paplitęs yra statybos organizavimas rangos būdu. Organizuojant statybą rangos būdu, statytojas (užsakovas) pasirenka rangovą ir su juo sudaro statybos rangos sutartį LR CK nustatyta tvarka. Pasirašius statybos rangos sutartį, tarp statybos rangos sutarties dalyvių – statytojo (užsakovo) ir rangovo (atskiris atvejais ir subrangovo) susiklosto sutartiniai statybos rangos teisiniai santykiai, kurie yra reglamentuojami LR CK, LR statybos įstatyme bei statybos techniniuose reglamentuose.

1.1. Statybos rangos sutarties samprata

Statybos rangos sutartis yra atskira rangos sutarčių rūšis, kuriai taikomos tiek bendrosios rangos santykius reglamentuojančios LR CK nuostatos, pateiktos 6.644 – 6.671 str., tiek specialiosios statybos rangos santykius reglamentuojančios nuostatos, pateiktos 6.681 – 6.699 str. Kaip pabrėžė LAT vienoje iš savo nutarčių, „rangos sutartis yra pagrindinis teisinis

---

¹ LR statybos įstatymo 11 str. 1 d. numato, kad statybos dalyviai yra: statytojas (užsakovas); tyrinėtojas; statinio projektuotojas; rangovas; statinio statybos techninis prižiūrėtojas; tiekėjas. To paties straipsnio 2 dalis nurodo, jog statybos dalyviai taip pat yra statinio projektavimo valdytojas, kai statytojas (užsakovas) pasirenka statinio projektavimo valdymą kaip projektavimo organizavimo būdą, ir statinio statybos valdytojas, kai statytojas (užsakovas) pasirenka statinio statybos valdymą kaip statybos organizavimo būdą.

dokumentas, nustatantis statytojo (užsakovo) ir statybos rangovo tarpusavio santykius, atsiskaitymo tvarką ir formas, turtinę atsakomybę ir sutartinių įsipareigojimų vykdymą².

Statybos rangos sutarties definicija pateikta LR CK 6.681 str., kuriame nurodoma, jog statybos rangos sutartimi rangovas įsipareigoja per sutartyje nustatytą terminą pastatyti pagal užsakovo užduotį statinį arba atlikti kitus statybos darbus, o užsakovas įsipareigoja sudaryti rangovui būtinas statybos darbams atlikti sąlygas, priimti darbų rezultatą ir sumokėti sutartyje nustatytą kainą.

1.1.1. Statybos rangos sutarties šalys

Remdamiesi aukščiau pateiktu statybos rangos sutarties apibrėžimu, matome, jog šios sutarties šalys yra užsakovas ir rangovas, tačiau detaliau LR CK šių sutarties šalių sąvokų neapibrėžia. Tokia įstatymo leidėjo pozicija yra suprantama, kadangi užsakovo, rangovo ir kitų statybos dalyvių (bet ne statybos rangos sutarties dalyvių) sąvokos apibrėžiamos LR statybos įstatyme.

Pagal LR statybos įstatymo 2 str. 41 punktą, statytojas (užsakovas) – tai Lietuvos ar užsienio valstybės fizinis ar juridinis asmuo, kuris investuoja lėšas į statybą ir kartu atlieka užsakovo funkcijas (ar jas paveda atlikti kitam fiziniam ar juridiniam asmeniui). Iš esmės būti statytoju gali kiekvienas fizinis ar juridinis Lietuvos ar užsienio valstybės asmuo, tačiau jis turi atitikti dvi sąlygas: 1) investuoti lėšas į statybą – „tai gali būti jo nuosavos ar pasiskolintos lėšos, bet abiem atvejais jos nuosavybės teise priklauso tam asmeniui, kuris investuoja į statybą“³, svarbu tik, kad jis sutartiniais įsipareigojimais įsipareigotų investuoti (sumokėti) už atliktus darbus ar paslaugas; 2) atlikti užsakovo funkcijas arba pavesti jas atlikti kitiems asmenims. „Užsakovas – tai statybos rangos sutarties šalis, kuri duoda užduotį rangovui pastatyti statinį arba atlikti kitus statybos darbus. Pagrindinės užsakovo funkcijos yra sudaryti rangovui būtinas statybos darbams atlikti sąlygas, priimti darbų rezultatą ir sumokėti sutartyje nustatytą kainą“ – teigia A. Mitkus⁴.

LR statybos įstatymo 3 str. 2 dalis statytojo veiksnumą sieja su žemiau išvardintomis sąlygomis: 1) statytojas žemės sklypą valdo nuosavybės teise arba valdo ir naudoja kitais Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytais pagrindais; 2) statytojas turi nustatyta tvarka parengtą

² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. lapkričio 16 d. nutartis c.b. AB „Lietuvos draudimas“ v. UAB „Senovė“, UAB „Merko statyba“, UAB „Pro Kapital Vilnius Real Estate“ UADB „Seesam Lietuva“, tretieji asmenys AB „Lėvuo“, Rimantas Kalesnykas, Nr. 3K-7-466/2004.

³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. spalio 13 d. nutartis c.b. Stasio Norvilos įmonė v. likviduojama 595-oji gyvenamųjų namų statybos bendrija, VĮ „Registru centras“ Vilniaus filialas, Nr. 3K-3-545/2004.

⁴ Mitkus S. Statybos teisė. Vilnius: Technika, 2002. P. 143.

ir patvirtintą (kai tai privaloma) statinio projektą ar kultūros paveldo statinio tvarkomųjų statybos darbų projektą; 3) statytojas turi nustatyta tvarka išduotą statybos leidimą.

Nagrinėjant statytojo ir užsakovo sąvokas, būtina nustatyti, ar visada teisiniuose statybos santykiuose statytojas sutampa su užsakovu. Kaip minėta aukščiau, LR statybos įstatymas suteikia teisę statytojui pačiam atlikti užsakovo funkcijas arba jas pavesti atlikti kitam fiziniam ar juridiniam asmeniui. Funkcijos gali būti perduodamos pavedimo ar kt. sutartimis. Statytojui perdavus užsakovo funkcijas, jis jau nebelaikomas faktiniu užsakovu, todėl šias sąvokas šiuo atveju tapatinti būtų neteisinga. Tuo tarpu statytojui nedelegavus savo, kaip užsakovo, funkcijų kitiems asmenims, jis tuo pat metu yra laikomas ir statytoju, ir užsakovu, taigi šios sąvokos tokiu atveju sutampa. Tai, kad statytojas ir faktinis užsakovas kartais nesutampa, konstatuoja ir LAT savo nutartyse pabrėždamas pagrindinį atskyrimo kriterijų – tai, kad statytojas į statybą investuoja savo lėšas siekdamas valdyti nuosavybės teise sukurtą daiktą: „Statytojas ketina naujo daikto pagaminimu sukurti sau nuosavybės teisę. Tuo jis įgyvendina savo ekonominį poreikį sukurti ir turėti daiktą. <...> Jis naujo daikto sukūrimo santykiuose neturi būti suprantamas kaip statybą faktiškai vykdomas (rangovas, statybininkas ar kt.) ar ją faktiškai užsakantis asmuo (užsakovas), nes faktiškai statybos darbus atliekantis asmuo gali būti, kad įsisavina kito asmens lėšas ir daiktą kuria ne sau, o užsakovas gali būti kito asmens atstovu. <...> Investuojamos į statybą lėšos priklauso statytojui, o šis daiktinės teisės normų prasme yra kuriamo daikto savininkas“⁵.

Rangovas LR statybos įstatymo 2 str. 49 punkte įvardinamas kaip fizinis asmuo, juridinis asmuo, kita užsienio organizacija, turintys šio įstatymo nustatytą teisę užsiimti statyba. To paties įstatymo 15 str. 2 dalis nustato apribojimus asmenims būti ypatingų statinių rangovais – šiuo atveju būtina gauti Vyriausybės įgaliotos institucijos (Aplinkos ministerijos) šios veiklos atestatą ypatingiems statiniams statyti. Šis reikalavimas netaikomas Europos Sąjungos valstybės narės, Šveicarijos Konfederacijos arba valstybės, pasirašiusios Europos ekonominės erdvės sutartį, juridiniams asmenims ar kitoms užsienio organizacijoms (šių valstybių), jeigu jie pagal šios valstybės teisės aktus turi teisę savo šalyje užsiimti analogišką statinių statybos veiklą, pateikę šią teisę patvirtinančius dokumentus, kurie Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka pripažįstami Lietuvos Respublikoje.

Vykdamant statybas, labai svarbus vaidmuo tenka subrangovams. LR CK 6.650 str. 1 dalis numato, jog rangovas turi teisę pasitelkti savo prievolėms įvykdyti kitus asmenis (subrangovus), jeigu įstatymai ar rangos sutartis nenustato, kad užduotį privalo įvykdyti pats rangovas. Jeigu užduočiai vykdyti yra pasitelkti subrangovai, tai juos pasitelkęs rangovas tampa generaliniu

---

⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. spalio 13 d. nutartis c.b. Stasio Norvilos įmonė v. likviduojama 595-oji gyvenamųjų namų statybos bendrija, VĮ „Registru centras“ Vilniaus filialas, Nr. 3K-3-545/2004.

rangovu. Atskirai išskirtos ir paaiškintos subrangovo sąvokos nerasime jokiame teisės akte ir toks įstatymų leidėjo požiūris yra suprantamas, kadangi iš esmės subrangovas nėra atskiras statybos dalyvis, atliekantis skirtingas nuo kitų statybos dalyvių funkcijas. Subrangovo sąvoką galima apibrėžti taip: tai yra fizinis arba juridinis asmuo, dažnai konkrečių statybos darbų specialistas, sudaręs subrangos sutartį su generaliniu rangovu daliai ar visiems statybos darbams atlikti⁶. Būtina taip pat pridurti, jog subrangovas, atliekantis darbus ypatinguose statiniuose, kaip ir rangovas, privalo turėti LR statybos įstatymo nustatytą teisę užsiimti statyba (teisę atlikti tos rūšies statybos darbus, kurioje jis specializuojasi ir kuriai sudaryta subrangos sutartis).

1.1.2. Esminės statybos rangos sutarties sąlygos

Nors statybos rangos sutartis priskirtina prie rangos sutarties, ji turi ir savų ypatumų, išskiriančių šią sutartį iš kitų rangos rūšių ir lemiančių jos atskirą reglamentavimą: darbai šios sutarties pagrindu atliekami tiesiogiai objekto buvimo vietoje; specifinis šios sutarties dalykas, subjektinė sudėtis (sutarties šalys – investicinės veiklos dalyviai, statybinės organizacijos ir kt.); sutartinių santykių tarp užsakovo ir rangovo tęstinumas; aktyvus šalių bendradarbiavimas vykdant sutartį; dažnai pasitaikantis generalinių rangovų ir subrangovų dalyvavimas; specialių norminių aktų, reguliuojančių statybos rangos teisinius santykius, sistema⁷.

Vertinant statybos rangos sutartį, galime teigti, jog tai, kaip ir apskritai rangos sutartis, yra konsensualinė, dvišalė ir atlygintinė sutartis. Esminėmis statybos rangos sutarties sąlygomis laikomos sutarties dalykas, sutarties įvykdymo terminai ir sutarties kaina.

Teisės literatūroje randame skirtingas nuomones dėl šios rūšies sutarties dalyko apibūdinimo. Civilinės teisės vadovėlio autorių teigimu, statybos rangos sutarties dalykas yra įmonių, pastatų, gyvenamųjų namų ir kitokių statinių statyba arba rekonstrukcija, taip pat montavimas, paleidimas arba kitokie darbai⁸. Iš šios formuluotės matyti, kad statybos rangos sutarties dalyku laikomi darbai. Nuomonės, kad statybos rangos sutarties dalykas yra atliekami darbai, laikosi ir kai kurie rusų teisės teoretikai, gana vienareikšmiškai teigdami: „Teisės literatūroje sutinkama nuomonė, jog statybos rangos sutarties dalykas yra materialus rangovo veiksmų rezultatas, prieštarauja bendram šios rūšies sutarties dalyko supratimui, kuris yra įsipareigojusios šalies veiksmi“⁹. Galima būtų nesutikti su šia nuomone, atsižvelgiant, visų pirma, į tai, kad statybos rangos sutartis yra viena iš rangos sutarties rūšių, taigi jai būdingi

⁶ <http://www.ordesignandconstruction.com/glossary.htm>

⁷ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004. P. 433.

⁸ Ten pat. P. 433.

⁹ /ред.Суханов Е. А. Гражданское право. Том 3. Москва: Волтерс Клувер, 2007. С. 653.

bendri rangos sutarties požymiai. Vienas iš rangos sutarties požymių yra dalykas - tam tikro darbo rezultatas, turintis materialią išraišką¹⁰. Rangos sutarties dalykas – darbo rezultatas, yra labai svarbus požymis, išskiriantis rangos sutartį iš kitų sutarčių, kaip antai darbo arba paslaugų sutarčių: asmuo, dirbantis pagal darbo sutartį, atlieka darbą, atitinkantį jo pareigybę, kvalifikaciją, dažnai darbo atlyginimas mokamas neatsižvelgiant į darbo rezultatą¹¹; paslaugų sutartimi viena šalis suteikia kitai šaliai paslaugas, nesusijusias su materialaus objekto sukūrimu. Su pastarąja nuomone sutinka S. Mitkus, teigdamas: „Rangos sutarties (ir statybos rangos sutarties) dalykas yra darbų rezultatas“¹² ir čia pat paaiškina: „Statybos rangos sutarties teisinių santykių, palyginti su rangos teisiniais santykiais, ypatybė yra sutarties dalykas, t.y. statybos rangos sutarties dalykas yra susijęs su statyba“¹³. Nuomonės, jog statybos rangos sutarties dalykas yra rangovo veiksmų rezultatas, turintis konkrečią materialią formą, laikosi ir Ceko E. B.¹⁴

Tačiau negalime paneigti ir to, jog rangos sutarčiai svarbus ne vien rezultatas, bet ir tam rezultatui pasiekti atliekami darbai, jų pobūdis. Tokią išvadą darome iš LR CK 6.681 str. 1 dalies, kurioje numatoma rangovo pareiga „pastatyti pagal užsakovo užduotį statinį arba atlikti kitus statybos darbus“. Ši nuostata akcentuoja tiek rangovo atliekamus darbus, tiek tų darbų rezultatą. Tokią pat tendenciją matome iš apskritai viso statybos rangos teisinio reguliavimo, kur didelis dėmesys skiriamas tiek patiems statybos darbams, tiek statybos darbų rezultatui. Rusijos Federacijos civilinio kodekso autoriai laikosi pozicijos, jog statybos rangos sutarties dalykas yra rangovo darbas ir jo rezultatas¹⁵.

Taigi apibendrinami visas teisės literatūroje sutinkamas nuomones statybos rangos sutarties dalyko atžvilgiu, galime teigti, jog vieningos pozicijos šiuo klausimu nėra. Visas esamas nuomones šiuo klausimu galima suskirstyti į tris grupes: 1) statybos rangos sutarties dalykas yra statybos darbai; 2) statybos rangos sutarties dalykas yra statybos darbų rezultatas; 3) statybos rangos sutarties dalykas yra darbai ir darbų rezultatas.

Kita esminė statybos rangos sutarties sąlyga yra darbų įvykdymo terminai¹⁶. Sutarties terminu laikomas laikas, per kurį būtina įvykdyti sutartyje numatytus darbus. LR CK 6.652 str. 1 dalis numato, jog darbų atlikimo terminas apibrėžiamas nustatant darbų pradžią ir pabaigą. Šalys taip pat gali nustatyti atskirų darbų atlikimo terminus (tarpiniai terminai). Kaip teigia Rusijos

¹⁰ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004. P. 422.

¹¹ Ten pat. P. 423.

¹² Mitkus S. Sutartiniai teisiniai santykiai statyboje // Teisė. Vilnius, 2003. T. 49. P. 80.

¹³ Ten pat. P. 79.

¹⁴ Секо Е. В. Заключение и ведение договоров подряда в строительстве. Москва, 2008. С. 10.

¹⁵ Садиков О. Н. Комментарий к гражданскому кодексу Российской Федерации части второй. Москва, 1999. С. 305.

¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. gruodžio 4 d. nutartis c.b. UAB „Polikopija“ v. Jolantos Budrienės reklamos paslaugų įmonė „Era“, J. B., Nr. 3K-3-530/2007.

Federacijos civilinės teisės teoretikas E. A. Суханов, Rusijos Federacijos teisminė – arbitražinė praktika irgi laiko statybos rangos sutartį nesudarytą, jeigu joje nenustatyti darbų įvykdymo terminai¹⁷.

Kaina taip pat yra viena iš esminių statybos rangos sutarties sąlygų¹⁸, priešingai nei rangos sutarties atveju. Tai išplaukia iš LR CK 6.681 str. 1 dalies ir 6.684 str. 1 dalies normų analizės. Kaip teigia S. Mitkus, „statybos darbų kaina <...> yra esminė sutarties sąlyga, o tai reiškia, kad statinio statybos rangos sutartis gali įsigalioti tik tada, kai šalys susitars dėl statybos darbų kainos“¹⁹. Darbų kaina, LAT teigimu²⁰, tai rangovo turėtų išlaidų kompensavimas ir atlyginimas jam už darbą, t.y. rangovo pelnas. Darbų kaina, remiantis LR CK 6.653 str., gali būti nustatoma keliais būdais: arba sutartyje nurodant konkrečią kainą, arba sudarant sąmatą, arba sutartyje įvertinant kainos nustatymo kriterijus ir būdus. „Šalys pagal sutarčių laisvės principą (CK 6.156 straipsnis) yra laisvos pačios nusistatyti individualią kainos nustatymo ir apskaičiavimo tvarką ar kitus su kaina susijusius klausimus“²¹ – teigia LAT. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šalims „statybos rangos sutartyje nustačius konkrečią kainą, įstatymas nenumato galimybės jos keisti nei didinant, nei mažinant (CK 6.653 straipsnio 5 dalis). Tai imperatyvi teisės norma, draudžianti keisti konkrečią kainą net ir tais atvejais, kai rangos sutarties sudarymo momentu nebuvo galima tiksliai numatyti viso darbų kiekio arba visų darbams atlikti būtinų išlaidų“²² – teigia LAT. „Toks teisinis reglamentavimas įpareigoja sutarties šalis apsispręsti renkantis kainos nustatymo būdą. Šių nuostatų tikslas – statybos rangos sutarties šalims suteikti alternatyvias galimybes joms labiau priimtinu būdu nustatyti tarpusavio teises ir pareigas, susijusias su darbų kainos koregavimu, taip užtikrinti šalių interesų pusiausvyrą, drausminti statybos proceso dalyvius ir kita“²³. Vis dėlto šalims susitarus dėl konkrečios darbų kainos, įstatyme nustatytais išimtiniais atvejais (pvz., LR CK 6.653 str. 6 dalis, 6.684 str. 4 dalis, 6.685 str. arba šalių abipusiu susitarimu) kainos keitimas yra įmanomas.

---

¹⁷ /ред. Суханов Е. А. Гражданское право. Том 3. Москва: Волтерс Клувер, 2007. С. 671.

¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. spalio 8 d. nutartis c.b. UAB „Ortas“ v. UAB „Solveiga“, Nr. 3K-3-430/2009.

¹⁹ S. Mitkus. Rizikos dėl papildomų nenumatytų darbų atsiradimo paskirstymas statybos rangos sutartyse // Verslas, vadyba ir studijos 2004. Vilnius, 2005. P. 110.

²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. gegužės 27 d. nutartis c.b. UAB „Luidas“ v. UAB „Baltijos laikas“, Nr. 3K-3-219/2009; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. spalio 30 d. nutartis c.b. UAB „Estinos arka“ v. UAB „Lelija“, Nr. 3K-3-543/2006.

²¹ Ten pat.

²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. spalio 30 d. nutartis c.b. UAB „Estinos arka“ v. UAB „Lelija“, Nr. 3K-3-543/2006; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. spalio 8 d. nutartis c.b. UAB „Ortas“ v. UAB „Solveiga“, Nr. 3K-3-430/2009; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. gegužės 27 d. nutartis c.b. UAB „Luidas“ v. UAB „Baltijos laikas“, Nr. 3K-3-219/2009.

²³ Ten pat.

Kai kurie autoriai išskiria ir kitas esmines statybos rangos sutarties sąlygas, kaip antai statinio (darbu) kokybės reikalavimai²⁴, apmokėjimo terminai ir tvarka²⁵, užsakovo pareigos²⁶.

Apibendrinus galima teigti, kad statybos rangos sutartis turi savų ypatumų, lemiančių jos atskirą reglamentavimą ir išskiriančių ją iš kitų rangos bei apskritai kitų sutarčių, o tai savo ruožtu sąlygoja ir atsakomybės tarp statybos rangos sutarties šalių specifiką.

2. CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS SAMPRATA

Civilinė atsakomybė yra viena iš teisinės atsakomybės rūšių, taikoma tada, kai prievolė neįvykdoma arba vykdoma netinkamai. LR CK 6.245 str. 1 dalis nustato, kad civilinė atsakomybė – tai turtinė prievolė, kurios viena šalis turi teisę reikalauti atlyginti nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius), o kita šalis privalo atlyginti padarytus nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius). Taigi civilinė atsakomybė yra vienas iš pažeistos teisės gynbos būdų. Jai visada būdingas turtinis pobūdis, t.y. jos taikymas sukelia skolininkui neigiamų turtinių padarinių – taikant civilinę atsakomybę jo turtas atitinkamai sumažėja, o kreditorius gauna atitinkamą turtinį ekvivalentą. Pažymėtina, kad ši prievolė atsiranda esant specifiniams pagrindams – civilinės teisės pažeidimui. To paties straipsnio 2 dalis numato, kad civilinė atsakomybė yra dviejų rūšių: sutartinė ir deliktinė. Sutartinei civilinei atsakomybei būdinga tai, kad šalis dar iki civilinės teisės pažeidimo sieja civiliniai teisiniai santykiai. Civilinės teisės pažeidimas tokiais atvejais dažniausiai pasireiškia sutarties pažeidimu. Tuo tarpu deliktinei civilinei atsakomybei būdinga tai, kad jos šalių iki teisės pažeidimo nesieja jokie teisiniai santykiai, t.y. ji atsiranda dėl žalos, kuri nesusijusi su sutartiniais santykiais. Tačiau įstatymo nustatytais atvejais deliktinę atsakomybę galima taikyti ir tada, kai šalis sieja sutartiniai santykiai.

Civilinė atsakomybė atsiranda dėl civilinės teisės pažeidimo, tačiau tik esant tam tikroms sąlygoms: neteisėtiems veiksams, priežastiniam ryšiui tarp neteisėtų veikslių ir žalos arba nuostolių, teisės pažeidėjo kaltei ir žalai arba nuostoliams.

Neteisėti veiksmai, pagal LR CK 6.246 str. 1 dalį, tai įstatymuose ar sutartyje nustatytos pareigos neįvykdymas (neteisėtas neveikimas) arba veikslių, kuriuos įstatymai ar sutartis draudžia atlikti, atlikimas (neteisėtas veikimas), arba bendro pobūdžio pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai pažeidimas. Neteisėtumas esant sutartiniais santykiams pasireiškia bet kokių sutarties neįvykdymu arba netinkamu vykdymu. Visišku sutarties neįvykdymu reikėtų laikyti jos

²⁴ S. Mitkus. Rizikos dėl papildomų nenumatytų darbų atsiradimo paskirstymas statybos rangos sutartyse // Verslas, vadyba ir studijos 2004. Vilnius, 2005. P. 110.

²⁵ Mitkus S. Statybos teisė. Vilnius: Technika, 2002. P. 205.

²⁶ Секо Е. В. Заключение и ведение договоров подряда в строительстве. Москва, 2008. С. 12.

esminių sąlygų nesilaikymą, t.y. kai šalis visiškai negauna to, ką ji tikėjosi gauti pagal sutartį. Netinkamas sutarties įvykdymas iš esmės apima ir termino praleidimą, taip pat kitokius sutarties pažeidimus. CK 6.256 str. 3 dalyje nurodoma, kad jeigu sutarties vykdymas vienai iš šalių yra kartu ir profesinė veikla, ši šalis privalo vykdyti sutartį ir pagal tai profesinei veiklai taikomus reikalavimus. Taigi jeigu tokių reikalavimų nesilaikoma, sutartis gali būti pripažinta vykdoma netinkamai²⁷.

Civilinė atsakomybė atsiranda tik tada, kai yra priežastinis ryšys tarp neteisėtų veiksmų ir žalos arba nuostolių. Tai nustato LR CK 6.247 str., kuriame numatoma, jog atlyginami tik tie nuostoliai, kurie susiję su veiksmais (veikimu, neveikimu), nulėmusiais skolininko atsakomybę tokiu būdu, kad nuostoliai pagal jų ir civilinės atsakomybės prigimtį gali būti laikomi skolininko veiksmų (veikimo, neveikimo) rezultatu. Taigi priežastinis ryšys reiškia, kad skolininko veiksmai (neveikimas) buvo atlikti anksčiau, nei atsirado nuostolių, o atsiradę nuostoliai yra skolininko elgesio rezultatas. LR CK komentaro rengėjų nuomone, ši norma nereikalauja, kad skolininko elgesys būtų vienintelė nuostolių atsiradimo priežastis. Todėl priežastiniam ryšiui konstatuoti užtenka įrodyti, kad skolininko elgesys yra pakankama nuostolių atsiradimo priežastis, nors ir ne vienintelė. Tačiau neturi būti pernelyg didelio skolininko elgesio ir nuostolių atotrūkio, t.y. nuostoliai neturi būti pernelyg tolimas skolininko elgesio padarinys²⁸. Pažymėtina, kad civilinė atsakomybė taikoma, jeigu tarp skolininko neteisėtų veiksmų ar neveikimo ir kreditoriaus nuostolių yra būtinas priežastinis ryšys. Jeigu tarp veiksmų (neveikimo) yra atsitiktinis ryšys, t.y. teisiškai nereikšmingas, atsakomybė netaikoma. Tarp dviejų faktų yra būtinas priežastinis ryšys, jeigu patirtimi įrodyta, kad dėl vienos rūšies faktų atsiranda rezultatai, kuriems priklauso antrasis faktas²⁹. Pažeidus sutartinius santykius nustatyti priežastinį ryšį būtina tik, kai sprendžiamas nuostolių atlyginimo klausimas. Jei yra kitos atsakomybės formos – bauda, delspinigiai, atsakomybė už pinigines prievolės neįvykdymą – priežastinis ryšys yra antraeilis dalykas ir teisinę reikšmę įgyja tik tada, kai teismas sprendžia klausimą dėl šių rūšių atsakomybės sumažinimo. Todėl išieškančiam netesybas kreditoriui užtenka įrodyti tik patį sutartinio įsipareigojimo neįvykdymo arba netinkamo vykdymo faktą³⁰.

Kaltė, kaip bendra atsakomybės sąlyga, suformuluota LR CK 6.248 str. Šio straipsnio 3 dalis pateikia kaltės sampratą – laikoma, kad asmuo kaltas, jeigu atsižvelgiant į prievolės esmę bei kitas aplinkybes, jis nebuvo tiek rūpestingas ir apdairus, kiek atitinkamomis sąlygomis buvo

²⁷ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004. P. 183 – 184.

²⁸ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I). Vilnius: Justitia, 2003. P. 338.

²⁹ Vaitkevičius P., Vėlyvis S., Mikelėnas V. ir kt. Civilinė teisė. Kaunas: Vajusta, 1997. P. 442.

³⁰ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004. P. 187.

būtina. Iš esmės kaltė yra subjektyvi atsakomybės sąlyga. Ji išreiškia teisės pažeidėjo psichinį santykį su jo elgesiu ir pasekmėmis, kurios atsirado dėl teisės pažeidėjo elgesio. Asmuo gali būti pripažintas kaltu dėl padarytos žalos, jeigu nesugebėjo elgtis taip, kaip jo vietoje turėjo elgtis arba būtų pasielgęs protingas žmogus. Kalto asmens elgesys suprantamas kaip nemokėjimas užtikrinti reikiamo atidumo, rūpestingumo ir apdairumo, kuris buvo būtinas konkrečiomis sąlygomis. Turi būti atsižvelgiama į asmeniui tenkančios prievolės pobūdį, reikalaujamo iš jo rūpestingumo laipsnį ir kitas aplinkybes. Kaltė gali pasireikšti tyčia, t.y. kai sąmoningai siekiama padaryti žalos ar sąmoningai leidžiama jai atsirasti, arba neatsargumu, t.y. kai asmuo atitinkamomis aplinkybėmis elgiasi nepakankamai apdairiai, rūpestingai, atidžiai. Civilinei atsakomybei atsirasti kaltės forma paprastai neturi reikšmės. Ji reikšminga tik sprendžiant atsakomybės dydžio sumažinimo, atleidimo nuo atsakomybės, atsakomybės ribojimo ir kitus klausimus. Pažymėtina, kad sutartinei civilinei atsakomybei, atsirandančiai iš įmonės (verslininko) neteisėtų veiksmų (neveikimo) būdinga griežta, t.y. be kaltės atsakomybė. Tai išplaukia iš LR CK 6.256 str. 4 dalies, kurioje sakoma, kad, kai sutartinės prievolės neįvykdo ar netinkamai ją įvykdo įmonė (verslininkas), tai ji atsako visais atvejais, jei neįrodo, kad prievolės neįvykdė ar netinkamai ją įvykdė dėl nenugalimos jėgos, jeigu įstatymai ar sutartis nenumato ko kita. Tokia nuostata aiškinama tuo, jog verslininko tikslas – gauti pelno. Be to, verslas yra veikimas savo rizika, todėl verslininkas turi prisiimti visą neigiamą savo veiklos padarinių riziką³¹. Tokią poziciją taip pat ne kartą yra išsakęs LAT, teigdamas, kad „tuo atveju, jeigu statybos darbų atlikimas yra rangovo verslas, tai jo atsakomybė už sutartinių įsipareigojimų nevykdymą yra be kaltės. Tai pagrindžiama visų pirma tuo, kad rangovas, užsiimdamas ūkine – komercine veikla, kurios tikslas – pelno siekimas, gerai žino (arba privalo žinoti) savo teises bei pareigas ir veikia savo rizika. <...> Tačiau net ir tuo atveju, kai nenustatoma rangovo atsakomybę šalinančių priežasčių, ši sutarties šalis turės atsakyti už sutarties nevykdymą be kaltės (CK 6.256 straipsnio 4 dalis) tik nustačius sutartinei civilinei atsakomybei atsirasti kitas būtinas sąlygas: neteisėtus veiksmus, t.y. sutarties įsipareigojimų nevykdymą ar netinkamą vykdymą, nuostolius ir priežastinį ryšį tarp neteisėtų veiksmų ir nuostolių, atsiradusių dėl šių veiksmų (CK 6.246, 6.247, 6.249 straipsniai)“³².

Dar viena sąlyga civilinei atsakomybei atsirasti yra žala ir nuostoliai. Žala – tai nukentėjusiojo turtinio ar kitokio intereso pažeidimas, t.y. nukentėjusiojo turtiniai ar kitokie praradimai, dėl kurių nukenčia jo turtinė padėtis arba padaromas neigiamas poveikis neturtiniams interesams. Žala, įvertinta pinigais, laikoma nuostoliais, kurie skirstomi į

³¹ Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I). Vilnius: Justitia, 2003. P. 358.

³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. kovo 17 d. nutartis c.b. UAB „Pineka“ v. AB „Liuks“, Nr. 3K-3-128/2009.

tiesioginius (realius) ir netiesioginius (negautas pajamas). Tiesioginius nuostolius sudaro išlaidos, kurias turėjo žalą patyręs asmuo atkurdamas savo pažeistą teisę, prarastą ar sugadintą turtą³³. Negautos pajamos – tai negautas pelnas, t.y. tai, kuo būtų pagerėjusi nukentėjusiojo turtinė padėtis, jeigu prievolė būtų įvykdyta³⁴.

Statybos procese dalyvaujantys statybos dalyviai neišvengiamai susiduria su didele rizika ir atsakomybe, todėl šie klausimai turi būti sprendžiami itin kruopščiai. Aiškiausiai ir tinkamiausiai rizika ir atsakomybė gali ir turi būti paskirstyta statybos rangos sutartyje. Nesudarius statybos rangos sutarties arba neaiškiai, dviprasmiškai paskirsčius riziką ir atsakomybę šalims, tarp sutarties šalių yra neišvengiami ginčai, taip pat ir teisminiai, kurie visuomet yra susiję su abiejų šalių išlaidomis, papildomomis laiko sąnaudomis.

3. CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS PASISKIRSTYMAS TARP STATYBOS RANGOS SUTARTIES ŠALIŲ

3.1. Sutartinė civilinė atsakomybė

3.1.1. Atsakomybė už šalių bendradarbiavimo pareigos pažeidimą

Statybos rangos sutarčiai, kaip specifinei rangos sutarčių rūšiai, būdinga šalių bendradarbiavimo (kooperavimosi) pareigos svarba – ši pareiga statybos rangos atveju pasireiškia ir yra akcentuojama daug stipriau, nei kitų rangos sutarčių atvejais. Bendradarbiavimo pareiga statybos rangos atveju kyla iš to, jog tinkamas statybos darbų vykdymas bei kokybiškas šių darbų rezultatas, turint omeny tai, kad statyba yra bendra statybos dalyvių veikla, galimas tik tuo atveju, jeigu statybos rangos sutarties šalys tinkamai bendradarbiauja. Bendradarbiavimo pareigos svarbą ne kartą yra pabrėžęs LAT, teigdamas: „Atsižvelgdamas į statybos rangos sutarties specifiką, įstatymų leidėjas specialiai aptarė tokios sutarties šalių pareigą bendradarbiauti (CK 6.691 straipsnis). Tinkamas šios pareigos įgyvendinimas yra priemonė, įgalinanti maksimaliai išvengti vykdant sutartį galimų nuostolių, ginčų dėl darbų atlikimo, atsiskaitymo, net sutarties nutraukimo. <...> Rangovas, specializuodamasis statybos darbų srityje, jau sutarties sudarymo etape turi realiai įvertinti savo pajėgumus, konkretaus objekto specifiką ir kitus galimus faktorius, kad nesuklaidintų užsakovo.

---

³³ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004. P. 206.

³⁴ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I). Vilnius: Justitia, 2003. P. 342.

Jeigu sutarties vykdymo metu iškyla kliūčių, trukdančių tinkamai ir laiku įvykdyti sutartį, rangovas privalo imtis visų nuo jo priklausančių protingų priemonių toms kliūtims pašalinti ir taip įgyvendinti CK 6.691 straipsnyje įtvirtintą imperatyviają įstatyminę statybos rangos sutarties šalių bendradarbiavimo (kooperavimosi) sutarties vykdymo metu pareigą³⁵. Kitoje nutartyje LAT pažymėjo, jog „rangovas, vykdydamas užduotį pagal rangos sutartį, atsižvelgiant į kooperavimosi principo reikalavimus, apie atliekamus darbus, jų trukmę, kainą ir kitas reikšmingas aplinkybes, ypač, kai jos konkrečiai neatsispindi sutartyje, privalo nuolat informuoti užsakovą“³⁶.

LR CK 6.691 str. 1 dalis numato, kad jeigu kyla kliūčių, trukdančių tinkamai įvykdyti sutartį, kiekviena sutarties šalis privalo imtis visų nuo jos priklausančių protingų priemonių toms kliūtims pašalinti. Be abejo, kaip teigia Rusijos Federacijos civilinės teisės teoretikas E. A. Суханов³⁷, aplinkybių, kurios gali būti pripažintos kliūtimis, trukdančiomis vykdyti sutartį, bei priemonių, kurių turi imtis sutarties šalys siekiant tas kliūtis pašalinti, įvertinimas turi remtis protingumo, sąžiningumo bei teisingumo principais.

To paties LR CK straipsnio 1 dalyje sakoma, kad šalis, kuri šios pareigos neįvykdo, praranda teisę į nuostolių, padarytų dėl atitinkamų kliūčių nepašalinimo, atlyginimą. Pažymėtina, kad nuostata, užkertanti kelią reikalauti nuostolių atlyginimo, savo pobūdžiu yra imperatyvi. Tačiau įstatymų leidėjas to paties straipsnio 2 dalyje numato dispozityvią nuostatą, suteikiančią teisę sutarties šaliai į išlaidų atlyginimą kliūčių šalinimo atveju: „Išlaidas, susijusias su šio straipsnio 1 dalyje numatytų kliūčių šalinimu, šaliai privalo atlyginti kita šalis statybos rangos sutartyje numatytais atvejais ir numatyto dydžio“.

Atskirai reiktų aptarti bendradarbiavimo pareigos įgyvendinimą subrangos teisiniuose santykiuose. „Siekiant apriboti generalinio rangovo atsakomybę užsakovui už subrangovo netinkamą išipareigojimą vykdymą ar visišką nevykdymą, nepakanka tik subrangos sutartyje nustatyti generalinio rangovo išipareigojimą kontroliuoti subrangovo atliekamų statybos darbų kokybę. <...> Būtent šalių bendradarbiavimas daugiausia lemia ir generalinio rangovo pareigos kontroliuoti subrangovo atliekamų statybos darbų kokybę įgyvendinimą“³⁸. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad „praktikoje galioja prezumpcija, jog subrangovas tinkamai bendradarbiavo su generaliniu rangovu. Todėl generalinis rangovas, siekdamas apriboti savo atsakomybę dėl

³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. liepos 17 d. nutartis c.b. A. G. v. A. S., Nr. 3K-3-396/2008; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. gruodžio 4 d. nutartis c.b. UAB „Polikopija“ v. Jolantos Budrienės reklamos paslaugų įmonė „Era“ ir J. B., Nr. 3K-3-530/2007.

³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. gegužės 7 d. nutartis c.b. UAB „Towage & Marine Assistance“ v. AB „Klaipėdos hidrotechnika“, Nr. 3K-3-572/2003.

³⁷ /ред. Суханов Е. А. Гражданское право. Том 3. Москва: Волтерс Клувер, 2007. С. 676.

³⁸ Norkutė M. Statybos rangos sutartis: rangovo atsakomybė už subrangovų veiksmus // Juristas. Nr. 3, 2007. P. 22.

netinkamo subrangovo bendradarbiavimo, privalo įrodyti subrangovo netinkamą bendradarbiavimą su generaliniu rangovu siekiant rezultato³⁹.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galima teigti, jog bendradarbiavimo pareigos įgyvendinimas vykdant statybos rangos sutartis yra ypač svarbus ir priklausomai nuo to, kaip kiekviena iš šalių vykdo šią įstatymo nustatytą pareigą, sprendžiamas civilinės atsakomybės paskirstymo klausimas.

3.1.2. Atsakomybė už statybos darbų atlikimo terminų pažeidimą

Rangovas, pasirašydamas statybos rangos sutartį, tampa atsakingas už tai, kad visi darbai būtų atlikti laiku, t.y. per sutartyje numatytą terminą, arba kad atskiri darbai būtų atlikti dalimis per numatytus tarpinius terminus. Galutinio termino praleidimo pasekmės nustatytos LR CK 6.652 str. 4 dalyje: jei rangovas pažeidžia viso darbo atlikimo galutinį terminą, tai užsakovas turi teisę atsisakyti priimti įvykdžius prievolę atliktą darbą ir reikalauti iš rangovo atlyginti dėl termino praleidimo padarytus nuostolius, jeigu dėl termino praleidimo prievolės įvykdymas užsakovui prarado prasmę. Šiuo atveju, kaip teigia civilinės teisės vadovėlio autoriai, „termino praleidimo formalus pobūdis automatiškai nesukelia rangovo atsakomybės, jei dėl tokio termino praleidimo faktiškai nenukenčia užsakovo turtiniai interesai“⁴⁰.

Nagrinėjant rangovo atsakomybės dėl darbų atlikimo terminų pažeidimo klausimą, būtina atkreipti dėmesį ir į tai, jog įstatymų leidėjas numato atsakomybę rangovui ne tik už galutinių ar tarpinių darbų atlikimo terminų pažeidimą, bet ir už darbų pradžios termino pažeidimą⁴¹. LR CK 6.658 str. 2 dalis numato, jog tuo atveju, jeigu rangovas nepradedą laiku vykdyti sutarties arba atlieka darbą taip lėtai, kad jį baigti iki termino pabaigos tampa aiškiai neįmanoma, užsakovas turi teisę atsisakyti sutarties ir reikalauti atlyginti nuostolius. Nagrinėjant pateiktą nuostatą, iš pirmo žvilgsnio gali susidaryti įspūdis, jog atskirti nuostatoje suformuluotas rangovo atsakomybę sukeliančias sąlygas, t.y. darbų nepradėjimą laiku ir vėlavimą atlikti darbus tiek, kad tampa aišku, jog darbai nebus baigti laiku, yra neteisinga ir nesąžininga rangovo atžvilgiu, kadangi užsakovas tokiu atveju galėtų pasinaudoti jam suteikta teise atsisakyti sutarties ir reikalauti nuostolių atlyginimo esant bent menkiausiam rangovo vėlavimui pradėti darbus. Tačiau tokias abejones išsklaido tame pačiame straipsnyje paminėti nuostoliai, kuriuos tokiu atveju privalo atlyginti rangovas. Iš to seka logiška išvada, kad užsakovas neturi teisės atsisakyti sutarties, jeigu rangovo vėlavimas pradėti darbus nepažeidė užsakovo turtinių interesų, t.y.

---

³⁹ Ten pat. P. 22-23.

⁴⁰ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004. P. 429.

⁴¹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.652 str. 2 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74 – 2262.

užsakovas dėl to nepatyrė nuostolių. Toks pateiktos nuostatos aiškinimas užkerta kelią užsakovui piktnaudžiauti jam suteikta teise formaliai taikant minėtą straipsnį.

Taip pat būtina atkreipti dėmesį į tai, kad minėtos nuostatos, numatančios rangovo atsakomybę už terminų praleidimą, gali būti taikomos tik tuo atveju, jeigu terminų praleidimo nesąlygojo objektyvios aplinkybės arba priešpriešinių užsakovo pareigų nevykdymas (pvz., projektinės dokumentacijos nepateikimas laiku, darbų fronto neperdavimas laiku ir t.t.). Šiuo atveju siekiant išvengti neaiškumų, statybos rangos sutarties šalims patartina tiksliai apibrėžti, kokiais atvejais rangovui nebus taikoma atsakomybė už terminų praleidimą, o darbų pradžios ir pabaigos terminai bus atitinkamai nukeliami.

Rangovui pažeidus statybos rangos sutartyje nustatytus darbų įvykdymo terminus, jam gali būti taikoma ir kita atsakomybės forma – netesybos (bauda ir delspinigiai). Remiantis LAT formuojama praktika, „netesybos negali būti priemonė vienai iš šalių piktnaudžiauti savo teise ir nepagrįstai praturtėti kitos šalies sąskaita. Jeigu netesybos aiškiai per didelės arba neprotingai didelės, teismas turi teisę savo nuožiūra jas sumažinti“⁴². LAT teigimu, „ar netesybų dydis yra neprotingas, gali būti svarstoma pagal reikalaujamų delspinigių kiekinę išraišką, santykį su vykdytinios prievolės dalyko piniginiu įvertinimu, šalių elgesį ir kaltę dėl sutarties neįvykdymo laiku ir kitas aplinkybes, kurias teismas pripažįsta svarbiomis“⁴³. Teismas, sprenddamas, ar sutartyje nustatytos netesybos mažintinos, kaip teigia LAT⁴⁴, turėtų vadovautis teisingumo, protingumo, sąžiningumo principais, įvertinti visas reikšmingas šiam klausimui spresti bylos aplinkybes ir stengtis nepažeisti sutarties šalių interesų pusiausvyros. „Priklausomai nuo faktinės situacijos, tas pats netesybų dydis (procentine ar pinigine išraiška) vienu atveju gali būti pripažintas tinkamu, o kitu – aiškiai per dideliu. Dėl to ir teismų praktikoje negali būti vieno konkretaus dydžio, kuris neabejotinai reikštų, kad netesybos neatitinka įstatymuose numatytų kriterijų ir turi būti mažinamos“⁴⁵. Nors daugumoje bylų LAT vis dėlto laikosi nuomonės, kad 0,02 procento dydžio delspinigiai už kiekvieną dieną „pakankamai kompensuoja nukentėjusiajai šaliai patirtus nuostolius dėl nesavalaikio prievolės įvykdymo pagal sutartį“⁴⁶. Svarbu taip pat pabrėžti ir tai, jog, jeigu abi sutarties šalys pasirenka dideles netesybas, tai „nesudaro pagrindo teismui atsisakyti įvertinti sutartyje nustatytų netesybų dydį <...> Nepagrįstas argumentas nemažinti sutartyje nustatytų netesybų dėl to, kad pasirinkdamos netesybų dydį labai aukštu

⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. rugpjūčio 25 d. nutartis c.b. UAB „Kaduva“ v. UAB „Okadeta“, Nr. 3K-3-401/2008.

⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. spalio 13 d. nutartis c.b. Stasio Norvilos įmonė v. 595 Gyvenamųjų namų statybos bendrija, VĮ „Registru centras“, Nr. 3K-3-545/2004.

⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. rugpjūčio 25 d. nutartis c.b. UAB „Kaduva“ v. UAB „Okadeta“, Nr. 3K-3-401/2008.

⁴⁵ Ten pat.

⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. birželio 14 d. nutartis c.b. K.P. v. IĮ „Vidista“, Nr. 3K-3-405/2006.

tarifu – didelius delspinigių procentus, didelę baudos sumą, - kiekviena prievolės šalis lygiai įsipareigoja. Netesybos yra priteisiamos dėl neteisėtų individualių kiekvienos šalies veiksmų. Pasirinktas abstrakčiai lygus, nors ir subalansuotas netesybų dydis rodo, kad sutarties šalys nesuteikia viena kitai pranašumo. Bet tai nesuteikia teisės nustatyti abipusiškai aiškiai neprotingas savo dydžiu netesybas. Ne kiekviena šalis pažeidžia sutartį ir jai taikomos netesybos. Jos taikomos individualiai, todėl pasirinkta lygybė galioja tik vertinant abstrakčiai⁴⁷. Pažymėtina, jog pagal LR CK 6.258 str. 2 dalį, jeigu pareiškiamas reikalavimas dėl nuostolių atlyginimo, delspinigiai įskaitomi į nuostolius.

Taigi rangovas atsako užsakovui tiek už vėlavimą baigti darbus nustatytais terminais bei tarpinių terminų praleidimą, tiek ir už vėlavimą pradėti darbus nustatytais terminais, jeigu termino praleidimo nesąlygojo objektyvios aplinkybės arba užsakovo delsimas įvykdyti priešpriešines pareigas, ir termino praleidimas pažeidžia užsakovo turtinius interesus.

3.1.3. Atsakomybė už statybos darbų rezultato perdavimą – priėmimą

Statybos darbų perdavimas ir priėmimas – „baigiamoji statybos rangos sutarties (arba jos etapo) vykdymo stadija“⁴⁸ – ypač svarbus etapas, kadangi su juo siejamas tam tikrų teisinių padarinių atsiradimas ir vienos iš sutarties šalių atsakomybės dydžio pasikeitimas. LR CK 6.662 str. 1 dalis numato, kad užsakovas privalo rangos sutartyje numatytais terminais ir tvarka dalyvaujant rangovui apžiūrėti ir priimti atliktą darbą (jo rezultata). <...> Atliktų darbų priėmimas įforminamas aktu, kuriuo užsakovas be išlygų ar su išlygomis patvirtina priėmęs, o rangovas – perdavęs atliktus darbus. „Šis abiejų sutarties šalių pasirašomas aktas laikomas dvišaliu sandoriu, sukuriančiu statybos rangos sutarties šalims atitinkamas teises ir pareigas, todėl turi didelę reikšmę vykdant statybos rangos sutartį: jame fiksuojami nustatyti darbų trūkumai, o jų nenurodymas akte reiškia trūkumų nekonstatavimą, todėl trūkumų faktų vėliau remtis negalima; nuo darbų perdavimo akto pasirašymo momento užsakovui pereina atsitiktinio darbų rezultato žuvimo ar sugedimo rizika; su darbų priėmimo faktu susijęs apmokėjimas rangovui už atliktus darbus“⁴⁹. Kaip teigia LAT, „atliktų darbų priėmimo aktas yra rangos

⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. spalio 1 d. nutartis UAB „Autokaustos statyba“ v. UAB „Aviacijos paslaugų centras“, Nr. 3K-3-361/2007.

⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. gruodžio 4 d. nutartis c.b. UAB „Polikopija“ v. Jolantos Budrienės reklamos paslaugų įmonė „Era“ ir J. B., Nr. 3K-3-530/2007.

⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. sausio 22 d. nutartis c.b. UAB „Alrosta“ v. UAB „Immobilitas“, Nr. 3K-3-19/2009; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. sausio 17 d. nutartis c.b. A. Š. tikroji ūkinė bendrija „Be priekaištų“ v. UAB „Molesta“, Nr. 3K-3-17/2007.

sutarties vykdymo dokumentas, kuriame yra užfiksuojama rangovo atliktų darbų rezultatas ir užsakovo valia priimti šį rezultatą su išlygomis arba be jų⁵⁰.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad „įstatyme nenustatyta specialios privalomos priėmimo – perdavimo akto formos, todėl tokiu aktu gali būti laikomas dokumentas, atitinkantis įstatyme nurodytus priėmimo – perdavimo akto požymius. <...> Iš CK 6.694 straipsnio 4 dalies nuostatų akivaizdu, kad priėmimo – perdavimo aktas turi būti rašytinės formos, jo turinys – nuorodos apie atliktų darbų priėmimą be išlygų arba pažymint darbų trūkumus, nustatant jų pašalinimo tvarką ir sąlygas <...>“⁵¹.

Analizuodami LR CK nuostatas, susijusias su darbų perdavimu – priėmimu, matome, jog šiame etape abipuses teises ir pareigas turi tiek rangovas, tiek užsakovas. LR CK 6.694 str. numato rangovo pareigą perduoti statybos darbų rezultatą užsakovui sutartyje nustatytais terminais ir tvarka, o užsakovas privalo priimti darbų rezultatą. Kaip teigia LAT vienoje iš savo nutarčių, „iš rangos sutarties sampratos akivaizdu, kad užsakovo pareigą priimti atliktą darbą atitinka rangovo pareiga jį perduoti“⁵².

Užsakovas privalo pradėti darbų priėmimą nedelsiant po rangovo pranešimo apie pasirengimą perduoti atliktų darbų rezultatą. Tokios pareigos nevykdymas gali sukelti užsakovui tam tikrų padarinių. Pavyzdžiui, užsakovui nepriėmus darbų rezultato laiku, nors rangovas tam sudarė palankias sąlygas, nuo to momento, kada darbo rezultatas pagal sutartį turėjo būti perduotas, užsakovui pereina darbo rezultato atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika (LR CK 6.662 str. 7 dalis), taip pat nuo to momento, kada darbai turėjo būti perduoti pradedamas skaičiuoti sumokėjimo už statybos darbus, kurie turėjo būti priimti, terminas.

Tačiau kaip šios taisyklės išimtys įstatyme įvardinti atvejai, kuriais užsakovas turi teisę atsisakyti priimti darbus:

1. kai rangovas pažeidžia viso darbo atlikimo galutinį terminą ir dėl termino praleidimo prievolės įvykdymas užsakovui prarado prasmę (LR CK 6.652 str. 4 dalis);
2. kai pagal įstatymą, sutartį ar darbų pobūdį privalomų bandymų ir kontrolinių matavimų rezultatai yra neigiami (LR CK 6.694 str. 5 dalis);
3. kai nustatomi darbų rezultato trūkumai, dėl kurių jo neįmanoma naudoti pagal statybos rangos sutartyje numatytą paskirtį, o šių trūkumų nei užsakovas, nei

⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. sausio 22 d. nutartis c.b. UAB „Alrosta“ v. UAB „Immobilitas“, Nr. 3K-3-19/2009.

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis c.b. UAB „Glijas“ v. UAB „Serneta“, Nr. 3K-3-484/2007.

⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. gegužės 7 d. nutartis c.b. UAB „Towage & Marine Assistance“ v. AB „Klaipėdos hidrotechnika“, Nr. 3K-3-275/2003.

rangovas ar jo pasitelktas trečiasis asmuo negali pašalinti (LR CK 6.694 str. 6 dalis).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad užsakovas, atsisakydamas pasirašyti aktą, privalo nurodyti atsisakymo priežastis⁵³. Tokiu atveju perdavimo – priėmimo akte daroma žyma apie atsisakymą priimti darbus. Jei, rangovo nuomone, užsakovo nurodytas atsisakymas priimti darbų rezultata yra nepagrįstas, jis turi teisę pasirašyti jį vienašališkai. Tokią teisę jis turi, jei pats tinkamai vykdė prievolę perduoti atliktus darbus – sutartyje nustatytu terminu ir sąlygomis, sudarė sąlygas užsakovui priimti atliktus darbus⁵⁴. Toks vienašališkai pasirašytas aktas, kaip pabrėžia LAT, turi tokią pat juridinę galią kaip ir pasirašytas abiejų šalių, ir galioja tol, kol teismas nepripažįsta jo negaliojančiu, o iki to momento nepasirašiusiai šaliam tenka akto sudarymo pasekmės, t.y. tos teisės ir pareigos, kurios atsiranda abiem šalims pasirašius aktą⁵⁵. Užsakovas, nesutikdamas su vienašališkai rangovo pasirašytu aktu, turi teisę, remdamasis LR CK 6.694 str. 4 dalimi, jį ginčyti, įrodinėdamas, kad atsisakė pasirašyti perdavimo aktą pagrįstai.

Atsisakymas pasirašyti perdavimo – priėmimo aktą, kaip teigia Drevinskaitė L., skiriasi nuo užsakovo vengimo priimti statybos darbus pagal sutartyje nustatytus terminus ir tvarką, kadangi atsisakymo faktas visada pažymimas perdavimo – priėmimo akte, o vengimas priimti darbus yra platesnė sąvoka – ji gali apimti ir užsakovo neatvykimą priimti atliktų darbų, ir pareigos organizuoti darbų priėmimą nevykdymą bei kitus panašius užsakovo veiksmus, leidžiančius suprasti, kad jis neketina priimti statybos darbų rezultato⁵⁶. Užsakovui, vengiančiam priimti darbus, taikomas LR CK 6.662 str. 7 dalies teisinės pasekmės.

Teisės literatūroje aptinkama nuomonė, jog „užsakovui statybos rangos sutartyje tikslinga numatyti, kad darbai laikomi perduotais užsakovui ir su rangovu atsiskaitoma tik su sąlyga, jei darbų perdavimo aktas yra pasirašytas abiejų šalių“⁵⁷. Mūsų nuomone, siūloma sutarties sąlyga pažeistų rangovo įstatymo ginamas teisės, suteikdama užsakovui neteisėtą pranašumą rangovo atžvilgiu, kadangi rangovas prarastų galimybę apsiginti nuo neteisėtų užsakovo veiksmų tuo atveju, jeigu, pavyzdžiui, užsakovas vengtų priimti atliktus darbus. Tokios pozicijos laikosi ir LAT, teigdamas: „įstatymo nuostata, suteikianti vienos šalies pasirašytam aktui juridinę galią, yra speciali, taikoma išskirtinai statybos rangos santykiuose kaip priemonė, užkertanti kelią

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. sausio 17 d. nutartis c.b. A. Š. tikroji ūkinė bendrija „Be priekaištų“ v. UAB „Molesta“, Nr. 3K-3-17/2007.

⁵⁴ Ten pat.

⁵⁵ Ten pat.

⁵⁶ Drevinskaitė L. Statybos darbų perdavimas – priėmimas. Aktualūs teisiniai aspektai // Juristas. 2008, Nr. 10. P. 22.

⁵⁷ Mitkus S. Trinkūnienė E. Hierarchinis statybos rangos sutarties sąlygų modelis // Ūkio technologinis ir ekonominis vystymas. 2007, Vol. XIII, Nr. 3. P. 249.

užsakovui nepagrįstai vilkinti darbų priėmimą ir vengti vykdyti kitas sutartines pareigas. Rangovo interesų apsaugą užtikrina įstatyme įtvirtinta teisė ginčyti tokį aktą⁵⁸.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, galime teigti, jog nustatant atsakomybę už statybos darbų rezultato perdavimą – priėmimą, negalima pamiršti rangovo vienašališkai pasirašyto perdavimo – priėmimo akto teisinės galios.

3.1.4. Atsakomybė už atsiskaitymo pareigos pažeidimą

Apmokėjimas už atliktus statybos darbus yra viena esminių užsakovo pareigų pagal statybos rangos sutartį. Tokią išvadą galima daryti remiantis LR CK 6.681 str. 1 dalyje įtvirtinta statybos rangos sutarties samprata, pagal kurią užsakovas privalo sumokėti sutartyje nustatytą kainą, bei LR CK 6.687 str. 1 dalimi, numatančia, jog užsakovas privalo apmokėti už atliktus statybos darbus rangos sutartyje nustatytais terminais ir tvarka. Šios pareigos pažeidimas užtraukia užsakovui civilinę atsakomybę, kuriai taikomos piniginių prievolių neįvykdymo teisinės pasekmės, numatytos LR CK 6.73 str., 6.210 str., 6.258 str. ir 6.261 str.

LR CK 6.687 str. 2 dalis numato, kad sutarties šalys gali susitarti dėl apmokėjimo už darbus tvarkos: etapais arba po objekto priėmimo. Paprastai atsiskaitoma perdavus visą statybos darbų rezultatą. Tačiau tais atvejais, kai rangovas neatlieka visų statybos darbų pagal šalių patvirtintą sąmatą, užsakovui išlieka prievolė atlyginti rangovui už faktiškai atliktus darbus, bet tik su sąlyga, kad tie darbai užsakovui buvo perduoti: „rangos darbai, už kuriuos rangovas reikalauja atlyginimo <...>, turi būti užsakovui perduodami pagal įstatymo ar sutarties reikalavimus, nepriklausomai, ar tai baigti, ar tarpiniai, etapiniai, nebaigti darbai, nes tik po darbų priėmimo atsiranda užsakovo prievolė atlyginti už atliktą darbą“⁵⁹.

Taigi matome, jog „atliktų darbų priėmimas sukelia užsakovui pareigą atlyginti rangovui už atliktą darbą“⁶⁰. Tačiau užsakovui ši pareiga kyla ir tuo atveju, jeigu rangovas įstatymo nustatytais atvejais ir tvarka vienašališkai pasirašo atliktų darbų perdavimo – priėmimo aktą⁶¹. LAT šiuo atžvilgiu laikosi pozicijos, jog „pareiga mokėti už atliktus darbus atsiranda pradėjus

⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. sausio 17 d. nutartis c.b. A. Š. tikroji ūkinė bendrija „Be priekaištų“ v. UAB „Molesta“, Nr. 3K-3-17/2007.

⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. gegužės 7 d. nutartis c.b. UAB „Towage & Marine Assistance“ v. AB „Klaipėdos hidrotechnika“, Nr. 3K-3-572/2003.

⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. spalio 8 d. nutartis c.b. UAB „Ortas“ v. UAB „Solveiga“, Nr. 3K-3-430/2009.

⁶¹ Apie vienašališką atliktų darbų perdavimo – priėmimo akto pasirašymą kalbama darbo 3.1.3. skyriuje „Atsakomybė už statybos darbų rezultato perdavimą – priėmimą“.

faktiškai naudotis darbais ir nėra siejama tik su abišaliu atliktų darbų perdavimo – priėmimo akto pasirašymu⁶².

Taip pat būtina atkreipti dėmesį į užsakovo prievolės apmokėti už atliktus darbus atsiradimą, kai statybos darbų rezultatas priėmimo metu yra su trūkumais. LR CK 6.678 str. 1 dalis ir 6.665 str. 1 dalies 2 punktas tokiu atveju suteikia teisę užsakovui atitinkamai sumažinti darbų kainą. Pažymėtina, kad tuo atveju, jeigu užsakovas priimdamas statybos darbų rezultata ir pastebėjęs darbų trūkumus, šių trūkumų neaptaria darbų priėmimo – perdavimo akte arba kitame akte, patvirtinančiame darbų priėmimą, užsakovas turi teisę remtis trūkumų faktu tik tuo atveju, jeigu jo teisė reikalavimą dėl trūkumų pašalinimo pareikšti vėliau yra atskirai numatyta (LR CK 6.662 str. 2 dalis).

Praktikoje pasitaiko atvejų, kai rangovas atlieka papildomus darbus, kurie nebuvo šalių aptarti darbų sąmatoje ir abipusiškai suderinti. Klausimas, ar užsakovas turėtų apmokėti už tokius darbus, sprendžiamas atsižvelgiant į įstatymo nuostatas ir LAT formuojamą teismų praktiką: „rangos darbai, už kuriuos rangovas reikalauja atlyginimo, turi būti užsakovui žinomi, atliekami su jo sutikimu ir jam perduodami pagal įstatymo ar sutarties reikalavimus <...>“⁶³. Kitoje nutartyje LAT pabrėžė, kad „pagal CK 6.684 straipsnio 4 ir 5 dalis rangovas įgyja teisę reikalauti apmokėti už papildomai atliktus darbus, jeigu rangovas dėl jų atlikimo užsakovą įspėjo ir gavo sutikimą didinti konkrečią darbų kainą. <...> Jeigu rangovas įspėjo užsakovą dėl būtinumo atlikti papildomus darbus, o užsakovas nesutinka didinti darbų kainos, tai rangovas gali atsisakyti rangos sutarties. Jeigu rangovas, esant jo įspėjimui ir užsakovo nesutikimui didinti darbų kainą, neatsisakė sutarties, o tęsė statybos darbus ir atliko papildomus darbus, tai jis neturi teisės reikalauti apmokėti už šiuos darbus (CK 6.853 straipsnio 4 dalis)“⁶⁴. Tokia pozicija paaiškinama tuo, jog rangovui neinformavus užsakovo dėl papildomų darbų atlikimo ir negavus jo sutikimo atlikti šiuos darbus, jo reikalavimas atlyginti už atliktus darbus, nenumatytus sutartyje, neatitiktų sutarties laisvės principo, nes užsakovui nebūtų suteikta galimybė laisvai nuspręsti, ar jam priimtinos darbų atlikimo sąlygos⁶⁵.

Užsakovui nevykdant savo pareigos apmokėti už rangovo atliktus darbus, rangovas, remdamasis LR CK 6.656 str., turi teisę išieškoti jam pagal sutartį priklausančias sumas už atliktą darbą iš užsakovui priklausančių įrenginių, likusių medžiagų ir kito užsakovui priklausančio turto, kol užsakovas visiškai su juo neatsiskaitys, arba gali sulaukyti darbų rezultata

⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis c.b. UAB „Glijas“ v. UAB „Serneta“, Nr. 3K-3-484/2007.

⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. gegužės 7 d. nutartis c.b. UAB „Towage & Marine Assistance“ v. AB „Klaipėdos hidrotechnika“, Nr. 3K-3-572/2003.

⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. gegužės 27 d. nutartis c.b. UAB „Luidas“ v. UAB „Baltijos laikas“, Nr. 3K-3-219/2009.

⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. gegužės 7 d. nutartis c.b. UAB „Towage & Marine Assistance“ v. AB „Klaipėdos hidrotechnika“, Nr. 3K-3-572/2003.

tol, kol užsakovas tinkamai neįvykdys savo prievolės. Taip pat rangovas, užsakovui nevykdant apmokėjimo už darbus pareigos, turi teisę reikalauti mokėti netesybas⁶⁶.

Su atsiskaitymu už atliktus darbus taip pat glaudžiai susijusi rangovo ekonomijos teisė, numatyta LR CK 6.654 str. 1 dalyje, nustatančioje, jog tuo atveju, jeigu rangovo faktinės išlaidos yra mažesnės, negu buvo numatyta nustatant atliekamų darbų kainą, rangovui išlieka teisė gauti atlyginimą, numatytą rangos sutartyje, jeigu užsakovas neįrodo, kad ekonomija turėjo neigiamos įtakos sutartyje numatytai darbo kokybei. „Šia norma įstatymų leidejas daro rangovą suinteresuotą racionaliai atlikti darbus, rasti optimalų darbų kainos ir kokybės santykį“⁶⁷.

Nagrinėjant atsakomybę už atsiskaitymo pareigos pažeidimą, nevertėtų pamiršti, jog pareigą atsiskaityti už atliktus darbus turi ne tik užsakovas pagal rangos sutartį, bet ir rangovas pagal subrangos sutartį. Subrangos teisiniai santykiai šiuo atveju turi tam tikrą specifiką, kurią čia ir aptarsime. Kartais praktikoje pasitaiko atveju, kai generaliniam rangovui nevykdant pareigos atsiskaityti su subrangovu už atliktus darbus, subrangovas nukreipia savo turtinius reikalavimus tiesiogiai į užsakovą. Šiuo atveju būtina atsižvelgti į LR CK 6.650 str., reglamentuojantį subrangos teisinius santykius, kurio 3 dalis numato, kad generalinis rangovas atsako užsakovui už subrangovų prievolių neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą, o subrangovams – už užsakovo prievolių neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą, o to paties straipsnio 4 dalis numato, jog užsakovas ir subrangovas neturi teisės reikšti vienas kitam piniginių reikalavimų, susijusių su sutarčių, kiekvieno iš jų sudarytų su generaliniu rangovu, pažeidimu, jeigu ko kita nenustato įstatymai ar sutartis. Šios taisyklės kyla iš vieno svarbiausių sutarčių teisės principų, teigiančių, kad sutartis teises ir pareigas sukelia tik sutarties šalims. Minėtas taisykles taiko ir LAT, aiškindamas santykius tarp užsakovo, generalinio rangovo ir subrangovo. Taip vienoje iš savo nutarčių, kurioje subrangovas prašė priteisti iš generalinio rangovo sumą už atliktus darbus, LAT pabrėžė, kad generalinio rangovo argumentas, jog iš subrangovo atliktų darbų pagal sutartį gavo naudą ne generalinis rangovas, o užsakovas (byloje patrauktas trečiuoju asmeniu), kuris generaliniam rangovui lėšų nepervedė, todėl ieškinytis turi būti reiškiamas užsakovui, yra nepagrįstas, kadangi „ši bendrovė nėra tarp šalių sudarytos statybos rangos sutarties dalyviu, sudarytoji sutartis jai nei teisių, nei pareigų nesukuria, todėl negalima sutartinė atsakomybė trečiojo asmens atžvilgiu. Kartu nepagrįsti atsakovo argumentai, kad negavęs apmokėjimo iš trečiojo asmens atsakovas neprivalo apmokėti ieškovui už atliktus darbus, nes atsakovo problemos dėl atsiskaitymo su kitais subjektais neturi reikšmės tarp šalių sudarytos sutarties

⁶⁶ Netesybos aptariamos darbo 3.1.2. skyriuje „Atsakomybė už statybos darbų atlikimo terminų pažeidimą“.

⁶⁷ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004. P. 430.

vykdymui – sutartį sudariusios šalys privalo ją vykdyti⁶⁸. Tačiau jeigu sutartis numato, jog užsakovas ir subrangovas turi teisę reikšti vienas kitam piniginius reikalavimus, remiantis LR CK 6.650 str. 4 dalimi, LAT turėtų tokią sutarties sąlygą atitinkamai įvertinti.

Kita situacija susidaro tuo atveju, jeigu generalinis rangovas, užsakovui nevykdant pareigos apmokėti už darbus, įstatymų nustatyta tvarka perleidžia subrangovui reikalavimo teisę į užsakovą, t.y. subrangovas tampa naujuoju kreditoriumi užsakovo atžvilgiu: „šiuo atveju CK 6.650 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas draudimas subrangovui reikšti ieškinį užsakovui dėl piniginių reikalavimų, susijusių su sudarytomis sutartimis, vykdymo (pažeidimo) netaikomas: ieškovas reikalavimo teisės perleidimo sutarties pagrindu veikia ne kaip subrangovas, o kaip rangovo teisių perėmėjas⁶⁹. Tačiau pažymėtina, kad subrangovas, perimdamas generalinio rangovo reikalavimo teisę užsakovui, gali „perimti šią teisę tokios apimties, kokio dydžio įsipareigojimą užsakovas turėjo generaliniam rangovui nurodytos reikalavimo teisės perleidimo sutarties sudarymo metu⁷⁰“.

Apibendrinant galima teigti, jog užsakovui atsakomybė už atliktų darbų apmokėjimo pareigos pažeidimą kyla tuo atveju, jeigu darbai yra užsakovui žinomi, atlikti kokybiškai ir užsakovo priimti arba jis vengia juos priimti. Nustatant generalinio rangovo atsakomybę subrangovui už atsiskaitymo pareigos pažeidimą pagal subrangos sutartį, būtina įvertinti, ar sutarties sąlygos numato subrangovo teisę reikšti piniginius reikalavimus, kylančius iš sutarties, sudarytos tarp generalinio rangovo ir subrangovo, tiesiogiai užsakovui. Nesant tokio susitarimo, remiantis LR CK nuostatomis ir LAT suformuluota praktika, subrangovas piniginių reikalavimų užsakovui reikšti negali.

3.1.5. Atsakomybė už papildomų nenumatytų darbų atsiradimą

Vykdamas statybos rangos sutartį, galimi atvejai, kuomet atsiranda poreikis atlikti sutartyje nenumatytus – papildomus – darbus, kurių šalys nenumatė sudarydamos sutartį ir dėl kurių atlikimo padidėja statybos rangos sutarties kaina⁷¹. Tokių atvejų numato LR CK 6.684 str. 4 dalis, pagal kurią rangovas, vykdydamas statybos rangos sutartį, gali padaryti išvadą, kad reikalingi normatyviniuose statybos dokumentuose nenumatyti darbai, dėl kurių būtina atlikti papildomus statybos darbus ir atitinkamai padidinti sutarties kainą.

---

⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. lapkričio 5 d. nutartis c.b. UAB „Ergeda“ v. AB firma „Viti“, Nr. 3K-3-998/2003.

⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. lapkričio 27 d. nutartis c.b. UAB „Arisanda“ v. UAB „2B Pack“, Nr. 3K-3-616/2006.

⁷⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. birželio 30 d. nutartis c.b. UAB „Arisanda“ v. UAB „2B Pack“, Nr. 3K-3-199/2008.

⁷¹ Kalbama apie fiksuotos kainos sutartį.

Kaip teigia S. Mitkus, pagrindiniai papildomų nenumatytų darbų atsiradimo vykdamant statybos rangos sutartis atvejai yra šie:

1. Paaiškėja, kad reikia atlikti didesnę kiekį statybos rangos sutartyje numatytų darbų. Tai gali atsitikti ir dėl projekto rengėjo klaidų, ir dėl to, kad darbo kiekio padidėjimo negalima buvo numatyti;
2. Paaiškėja, kad reikia atlikti papildomų statybos rangos sutartyje apskritai nenumatytų darbų⁷².

Visų pirma, siekiant nustatyti, kas atsakingas už papildomų nenumatytų darbų atsiradimą, būtina nustatyti, kam sutartis numatė pareigą pateikti normatyvinius statybos dokumentus. „Sutartyje turi būti nurodoma, kuri šalis turi pateikti tam tikrus normatyvinius dokumentus (CK 6.684 straipsnio 2 dalis)“ – teigia LAT⁷³. „Jeigu sutartyje to nenurodyta, kilus ginčui, turi būti nustatyta, kuri iš šalių pagal bylos aplinkybes pateikė dokumentus ir yra atsakinga už statybos normatyvinių dokumentų turinį ir kuriai tenka rizika už šių dokumentų tikrumą ir išsamumą“⁷⁴. Tuo atveju, jeigu už normatyvinių dokumentų pateikimą buvo atsakingas rangovas, neįrodęs, jog papildomi darbai atsirado ir, atitinkamai, padidėjo sutarties kaina, dėl ne nuo jo priklausančių aplinkybių, praranda teisę reikalauti didinti sutarties kainą remiantis normatyvinių dokumentų neišsamumu, taigi rangovas prisiima papildomų darbų atsiradimo riziką. Tuo tarpu, jeigu pareiga pateikti normatyvinius dokumentus buvo nustatyta užsakovui, rangovas atsiranda nepalankesnėje situacijoje, lyginant su užsakovu, kadangi jam įvykdyti sutartį tampa sudėtingiau. Todėl remiantis teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principais rangovui suteikiama teisė reikalauti sutarties kainos pakeitimo, tačiau su sąlyga, kad jis atlieka tam tikras jam įstatymo nustatytas pareigas.

LR CK 6.684 str. 4 dalyje numatyta imperatyvioji nuostata, kad rangovas, statybos metu padaręs išvadą, jog būtina atlikti papildomus normatyviniuose statybos dokumentuose nenumatytus darbus, privalo apie tai pranešti užsakovui. Pažymėtina, kad įstatymų leidėjas nenumato pranešimo formos, tačiau atsižvelgiant į tai, kad toks pranešimas turi didelę teisinę reikšmę, patartina rangovui visais atvejais apie būtinybę atlikti papildomus darbus užsakovui pranešti raštu.

Rangovui pažeidus įstatyme nustatytą pareigą informuoti užsakovą apie būtinybę atlikti papildomus darbus, jis praranda teisę reikalauti iš užsakovo atlyginimo už šiuos papildomus darbus. „Šiuo atveju, reikalavimas atlyginimo už atliktus sutartyje nenumatytus darbus

---

⁷² S. Mitkus. Rizikos dėl papildomų nenumatytų darbų atsiradimo paskirstymas statybos rangos sutartyse // Verslas, vadyba ir studijos, 2004. Vilnius, 2005. P. 110 – 111.

⁷³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. gegužės 27 d. nutartis c.b. UAB „Luidas“ v. UAB „Baltijos laikas“, Nr. 3K-3-219/2009.

⁷⁴ Ten pat.

prieštarautų sąžiningumo, protingumo, teisingumo teisės principams⁷⁵ bei sutarties laisvės principui, „nes užsakovui nebuvo suteikta galimybė laisvai nuspręsti, ar jam priimtinos darbų atlikimo sąlygos.“⁷⁶ Tačiau LR CK 6.683 str. 5 dalyje yra numatyta ir išimtis iš šios taisyklės – rangovas turi teisę reikalauti užsakovo apmokėti už papildomus statybos rangos sutartyje nenumatytus darbus ir atlyginti nuostolius, jeigu įrodo, kad neatidėliotini veiksmai atitiko užsakovo interesus, o dėl statybos darbų sustabdymo statybos objektas būtų žuvęs ar buvęs sugadintas.

Taigi darytina išvada, kad tuo atveju, jeigu rangovas atliko sutartyje nenumatytus darbus, galimi du atsakomybės pasiskirstymo variantai:

1. Rangovas įrodo, kad jo neatidėliotini veiksmai (nenumatytų statybos darbų atlikimas) atitiko užsakovo interesus, o dėl statybos darbų sustabdymo statybos objektas būtų žuvęs ar buvęs sugadintas. Neatidėliotinių veiksmų atlikimas, pasak S. Mitkaus, atitinka užsakovo interesus tuo atveju, kai statybos objekto žūties ar sugadinimo rizika tenka užsakovui⁷⁷. Nagrinėdami įstatymo nuostatas, matome, jog statybos objekto arba jo dalies atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika tenka užsakovui po statybos objekto priėmimo, „todėl atlikti nenumatyti, papildomi darbai turėtų būti laikomi atliktais užsakovo interesais, jeigu jie buvo atlikti siekiant apsaugoti užsakovo priimtą objektą ar jo dalį nuo žūties ar sugadinimo“⁷⁸ – teigia S. Mitkus. Remiantis tokia logika, matome, jog rangovui visais atvejais tektų atsakomybė už nenumatytų darbų atsiradimą, jeigu jie atsirastų iki statybos objekto perdavimo užsakovui. Kol kas tenka tik apgailėstauti, kad nei įstatymas, nei teismų praktika nepateikia užsakovo interesų sąvokos išaiškinimo, tačiau, mūsų nuomone, nereikėtų sieti užsakovo interesų formaliai vien tik su statybos objekto perdavimu jam, taip apribojant rangovo galimybę įrodyti jo atsakomybę šalinančią aplinkybę. Šiuo atveju, manome, reikėtų vadovautis bendraisiais teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais bei kiekvienu atveju atskirai vertinti, ar papildomų darbų atlikimas konkrečioje situacijoje atitiko užsakovo interesus.

Be užsakovo interesų, rangovui, norint išvengti atsakomybės už papildomų darbų atlikimą, būtina įrodyti, jog dėl statybos darbų sustabdymo statybos objektas būtų žuvęs ar buvęs sugadintas, t.y. buvo susidariusi avarinė situacija. Rangovui įrodžius šias dvi sąlygas, užsakovui pereina visa su tuo susijusi statybos pabrangimo rizika ir jis turi apmokėti visas su papildomais darbais susijusias išlaidas.

---

⁷⁵ S. Mitkus. Rizikos dėl papildomų nenumatytų darbų atsiradimo paskirstymas statybos rangos sutartyse // Verslas, vadyba ir studijos 2004. Vilnius, 2005. P. 113.

⁷⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. gegužės 7 d. nutartis c.b. UAB „Tobage & Marine Assistance“ v. AB „Klaipėdos hidrotechnika“, Nr. 3K-3-572/2003.

⁷⁷ S. Mitkus. Rizikos dėl papildomų nenumatytų darbų atsiradimo paskirstymas statybos rangos sutartyse // Verslas, vadyba ir studijos 2004. Vilnius, 2005. P. 113.

⁷⁸ Ten pat.

2. Rangovas neįrodo, kad jo neatidėliotini veiksmai (nenumatytų statybos darbų atlikimas) atitiko užsakovo interesus, o dėl statybos darbų sustabdymo statybos objektas būtų žuvęs ar buvęs sugadintas. Minėtu atveju rangovui pereina visa su šiomis aplinkybėmis susijusi kainos padidėjimo rizika ir užsakovas neprivalo apmokėti rangovo turėtų išlaidų.

Rangovui įvykdžius informavimo pareigą, užsakovas privalo per statybos rangos sutartyje nustatytą terminą, o jeigu terminas sutartyje nenumatytas – per protingą terminą, atsakyti į rangovo pranešimą apie nenumatytų darbų atsiradimą. Pažymėtina, kad Rusijos Federacijos civilinis kodeksas, skirtingai nei LR CK, numato dešimties dienų terminą užsakovui atsakyti į rangovo pranešimą, jeigu sutartis ar įstatymai nenumato kitokio termino⁷⁹. Tokiu būdu išvengiama ginčų dėl protingo termino interpretavimo. Atsižvelgiant į minėtą užsakovo pareigą, galimi trys situacijos pasiskirstymo variantai:

1. Užsakovas atsako į rangovo pranešimą – atsakymas yra teigiamas. Šiuo atveju visus papildomų darbų kaštus apmoka užsakovas, tačiau kyla klausimas, ar rangovas, gavęs užsakovo sutikimą dėl apmokėjimo už papildomus darbus, privalo juos atlikti. Rusijos Federacijos civilinis kodeksas suteikia rangovui teisę atsisakyti atlikti papildomus darbus remiantis tuo, kad papildomi darbai neįeina į rangovo profesinę kompetenciją arba rangovas negali jų atlikti dėl ne nuo jo priklausančių priežasčių⁸⁰. Ir nors LR CK tokios rangovo teisės neįtvirtina, galima manyti, jog konkrečiu atveju rangovas turėtų teisę atsisakyti atlikti papildomus darbus argumentuodamas savo atsisakymą aukščiau išdėstytais aplinkybėmis.

2. Užsakovas atsako į rangovo pranešimą – atsakymas yra neigiamas. Esant neigiamam atsakymui, užsakovas už papildomus darbus apmokėti neprivalo. „Papildomi darbai nebuvo numatyti statybos rangos sutartyje, todėl niekas neturi teisės priversti statytojo pirkti nenumatytus sutartyje darbus“⁸¹. Tokiu atveju rangovas turėtų tęsti statybos darbus, neatlikdamas nenumatytų darbų, jeigu tolesnis darbų atlikimas yra įmanomas. Tačiau gali susidaryti ypatinga situacija, kuomet statybos objekto tęsti, neatliekant šių papildomų darbų, neįmanoma. Tokios situacijos sprendimo varianto nei LR CK, nei teismų praktika nepateikia. S. Mitkaus manymu, tokiu atveju rangovas turėtų teisę nutraukti statybos rangos sutartį⁸². Tačiau rangovui nutraukus sutartį, jis gali patirti nuostolių dėl sutarties nutraukimo, pvz., specialiai tam objektui rangovas pasigamino ir atvežė konstrukcijas, užsakė specialias medžiagas, kurių neįmanoma bus panaudoti kituose objektuose ir pan. Šalims sutartyje neaptarus šio klausimo, jis sprendinys vadovaujantis bendraisiais teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principais. S. Mitkus pateikia du šių principų taikymo variantus, pasitaikančius praktikoje:

⁷⁹ /ред. Суханов Е. А. Гражданское право. Том 3. Москва: Волтерс Клувер, 2007. С. 668.

⁸⁰ Там же. С. 669.

⁸¹ S. Mitkus. Rizikos dėl papildomų nenumatytų darbų atsiradimo paskirstymas statybos rangos sutartyse // Verslas, vadyba ir studijos 2004. Vilnius, 2005. P. 114.

⁸² Ten pat. P. 114.

- papildomų nenumatytų darbų atsiradimą užsakovas panaudoja kaip pretekstą statybos rangos sutarčiai nutraukti. Apie tokį užsakovo elgesį galima spręsti, pavyzdžiui, iš to, jeigu papildomi darbai buvo nedidelės apimties, nebrangūs, o užsakovas, nutraukęs sutartį su rangovu vėliau sudaro sutartį su kitu rangovu. Atsižvelgiant į tokias aplinkybes, teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principai reikalauja, kad užsakovas atlygintų rangovui su sutarties nutraukimu susijusius nuostolius.

- papildomi nenumatyti darbai yra reali priežastis nutraukti visą statybos projektą. Toks atvejis gali būti tada, jeigu nenumatyti papildomi darbai yra didelės apimties, labai brangūs ir nutraukęs statybos rangos sutartį užsakovas neapibrėžtam terminui sustabdo statybos darbus. Šioje situacijoje, manytina, kad užsakovas neprivalėtų atlyginti rangovui dėl sutarties nutraukimo atsiradusių nuostolių⁸³.

3. Užsakovas neatsako į rangovo pranešimą. Susiklosčius tokiai situacijai, LR CK 6.684 str. 4 dalis suteikia teisę rangovui „sustabdyti tų darbų atlikimą“. Lingvistinė šios normos analizė leidžia daryti išvadą, kad įstatymų leidėjas suteikia teisę rangovui stabdyti tik papildomų nenumatytų darbų atlikimą, bet ne visų statybos darbų atlikimą. Tuo tarpu S. Mitkus analizuodamas šią teisės normą, teigia, kad 6.684 str. 4 dalyje numatyta „statybos darbų sustabdymo teisė“⁸⁴. Taigi matome, jog išryškėja problema, nustatant kokie darbai turi būti stabdomi – tik papildomi nenumatyti ar visi statybos darbai. Mūsų manymu, teisingiau būtų suteikti rangovui teisę stabdyti visus statybos darbus, kadangi gali atsitikti taip, jog rangovas negalės tęsti statybos darbų neatlikdamas papildomų darbų arba rangovas apskritai nepradės atlikti papildomų darbų negavęs užsakovo patvirtinimo, todėl netenka prasmės teisę jų stabdyti. Taigi, atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina koreguoti LR CK 6.684 str. 4 dalį, suteikiant rangovui teisę stabdyti papildomus arba visus jo atliekamus statybos darbus tuo atveju, jeigu jis negauna užsakovo atsakymo dėl papildomų darbų atlikimo.

Taigi, kaip minėta, rangovas, negavęs užsakovo patvirtinimo, gali pasielgti dvejopai:

1. sustabdyti statybos darbus. Tokiu atveju atsakomybė už papildomų darbų atsiradimą tenka užsakovui ir jis, vadovaujantis LR CK 6.684 str. 4 dalimi, privalo atlyginti rangovui dėl darbų sustabdymo atsiradusius nuostolius, jeigu neįrodys, kad papildomų darbų atlikti nebuvo būtina.

2. tęsti statybos darbus atliekant papildomus nenumatytus darbus. Šiuo atveju rangovas, norėdamas išvengti atsakomybės ir gauti atlyginimą už papildomus darbus, turi įrodyti, jog papildomų nenumatytų darbų atlikimas atitiko užsakovo interesus, o dėl statybos darbų sustabdymo statybos objektas būtų žuvęs ar buvęs sugadintas (LR CK 6.684 str. 5 dalis).

---

⁸³ Ten pat. P. 115.

⁸⁴ Ten pat.

„Sutarties nenumatytų papildomų darbų atsiradimą gali lemti ir subjektyvios priežastys – gali pasikeisti užsakovo poreikiai ir jis gali panorėti keisti sutarties dokumentus, įtraukdamas papildomus pradiniam sutarties variante nenumatytus darbus“⁸⁵. Tokia užsakovo teisė vienašališkai daryti pakeitimus sutarties dokumentuose ir numatyti juose papildomus darbus nekeičiant sutarties kainos, išdėstyta LR CK 6.685 str. 1 dalyje, bet tik esant tam tikroms sąlygoms:

- Papildomų darbų kaina neviršija penkiolikos procentų sutartyje numatytos bendros statybos darbų kainos. Pažymėtina, kad Rusijos Federacijos civilinis kodeksas suteikia užsakovui teisę keisti sutarties dokumentus ir numatyti papildomus darbus, kurie neviršija dešimties procentų bendros statybų darbų kainos⁸⁶.
- Padaryti pakeitimai nepakeičia sutartyje numatytų statybos darbų pobūdžio.

Jeigu viena iš aukščiau pateiktų sąlygų neįvykdoma, užsakovui pageidaujant daryti pakeitimus sutarties dokumentuose, šalys turi suderinti papildomų darbų sąmatą. Tačiau minėta nuostata yra dispozityvi, taigi sutarties šalys savo susitarimu šią sąlygą gali pakeisti.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, matome, jog atsakomybės už papildomų darbų atlikimą, paskirstymas turi daug modelių, kurie daugiausiai priklauso nuo statybos rangos sutarties sąlygų ir šalių elgsenos kiekvienu konkrečiu atveju.

3.1.6. Atsakomybė už statybos produktų defektus

Statybos proceso dalyviai yra atsakingi ir privalo užtikrinti, kad statiniai būtų statomi taip, kad jie atitiktų esminius reikalavimus, nekeltų pavojaus asmenims, turtui bei visuomenės interesams. Visa tai didžiąja dalimi priklauso nuo statybos produktų kokybės. Statybos produktus tiekiantys subjektai privalo užtikrinti, kad statybos produktai, naudojami statybos procese, būtų tinkami naudoti pagal paskirtį, jų charakteristikos turi būti tokios, kad statiniai, į kuriuos jie įmontuoti, sumontuoti, instaliuoti ar įdėti, atitiktų esminius teisės aktų nustatytus reikalavimus.

LR CK gana griežtai reglamentuoja atsakomybės klausimus dėl netinkamos kokybės statybos produktų panaudojimo, palikdamas nedaug erdvės pačioms šalims susitarti dėl kitokio elgsio varianto. LR CK 6.686 str. 1 dalyje numatyta dispozityvioji norma, kuri numato, kad statybą aprūpinti medžiagomis, įrengimais, detalėmis ir kitokiomis konstrukcijomis privalo rangovas, jeigu statybos rangos sutartis nenustato, kad tą daryti yra užsakovo pareiga. Pažymėtina, kad šalims nėra draudžiama susitarti, kad dalį statybos produktų tiesks rangovas, o

---

⁸⁵ Ten pat. P. 116.

⁸⁶ /ред. Суханов Е. А. Гражданское право. Том 3. Москва: Волтерс Клувер, 2007. С. 669.

dalį – užsakovas. Tokiu atveju atitinkamai bus sprendžiami rizikos ir atsakomybės dėl statybos produktų defektų paskirstymo klausimai.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad LR CK nevartoja sąvokos „statybos produktai“ vietoj šios sąvokos išvardindamas elementus: medžiagos, įrengimai, detalės ir kitokios konstrukcijos. LR statybos įstatymo 2 str. 58 punktas numato, kad statybos produktas – tai pagamintas produktas, numatomas ilgam laikui įkonstruoti, įmontuoti, įdėti ar instaliuoti į pastatą ar inžinerinį statinį. Taigi matome, jog LR CK išvardinti elementai patenka į statybos produktų sąvoką LR statybos įstatymo prasme, todėl toliau darbe vartojama bendresnė „statybos produktų“ sąvoka.

LR CK 6.686 str. 2 dalis numato imperatyvią normą, pagal kurią šalis, kuri privalo aprūpinti statybą medžiagomis ir įrengimais, atsako už jų defektus, dėl kurių tų medžiagų ar įrengimų negalima naudoti nepabloginant statybos darbų kokybės, jeigu neišrodo, kad tų medžiagų ar įrengimų negalima panaudoti dėl aplinkybių, už kurias atsako kita šalis. Analizuodami šią teisės normą galime pastebėti, jog ji taikoma tuo atveju, kai statybos produktų defektai yra žymūs, t.y. jų panaudojimo atveju statybos darbų kokybė pablogės. Esant situacijai, kuomet statybos produktai yra nežymiai brokuoti ir jų naudojimas nepablogina statybos darbų kokybės, atsakomybės klausimas nekliamas.

Tais atvejais, kai statybos produktus su trūkumais tiekia užsakovas, galimi du situacijos variantai:

- 1) statybos rangovas trūkumų nepastebi;
- 2) statybos rangovas trūkumus pastebi.

Rangovui nepastebėjus statybos produktų trūkumų, turėtų būti taikoma CK 6.686 str. 1 dalies nuostata, numatanti, kad šalis, kuri privalo aprūpinti statybą medžiagomis ir įrengimais, atsako už jų defektus. Tačiau šiuo atveju užsakovas gali bandyti įrodyti, kad medžiagų ar įrengimų negalima panaudoti dėl aplinkybių, už kurias atsako rangovas, tuo perkeldamas atsakomybę jam. Taip pat užsakovas, siekdamas išvengti atsakomybės už statybos produktų defektus, gali bandyti įrodyti, jog rangovas, veikdamas apdairiai ir atsakingai kaip savo srities profesionalas, turėjo galimybę pastebėti statybos produktų defektus, bet nepastebėjo. LR CK 6.648 str. 1 dalis numato, kad užsakovas, pateikdamas medžiagas rangovui, privalo perduoti rangovui ir šių medžiagų atitikties dokumentus. To paties straipsnio 4 dalis numato, kad rangovas gali išvengti atsakomybės už statybos produktų, tiekiamų užsakovo, defektus, jeigu įrodo, kad medžiagų trūkumų nebuvo galima pastebėti jas priimant iš užsakovo (buvo pateikti statybos produktų atitikties sertifikatai, bandymų protokolai, defektų nebuvo įmanoma nustatyti vizualiai, kitomis prieinamomis priemonėmis ir pan.). Taigi remiantis aukščiau pateiktomis nuostatomis, matome, jog rangovui yra nustatyta pareiga tikrinti užsakovo tiekiamas medžiagas tiek vizualiai, tiek pagal užsakovo pateiktus medžiagų atitikties dokumentus medžiagų priėmimo

iš užsakovo momentu. Iškilus klausimui dėl defektinių darbų, kuriuos sąlygojo užsakovo perduotų medžiagų trūkumai, apmokėjimo, turi būti atsižvelgiama į rangovo aukčiau minėtame straipsnyje nustatytą pareigų tinkamą įvykdymą.

Tuo atveju, jeigu rangovas statybos produktų trūkumus pastebi, jis, remiantis LR CK 6.659 str. 1 dalimi, privalo nedelsiant apie tai įspėti užsakovą ir pareikalauti netinkamos kokybės statybos produktus pakeisti tinkamais. Užsakovui neįvykdžius rangovo reikalavimo, rangovas privalo nutraukti sutartį ir pareikalauti apmokėti už faktiškai atliktus darbus (LR CK 6.686 str. 3 dalis). Taigi matome, kad įstatymas draudžia rangovui vykdyti darbus iš netinkamos kokybės statybos produktų net ir tuo atveju, jeigu užsakovas to reikalautų, ir tokia įstatymo leidėjo pozicija yra visiškai suprantama, kadangi statybos darbų vykdymas iš netinkamos kokybės statybos produktų susijęs su labai didele rizika ir pavojumi ne tik žmonių turto saugumui, bet ir jų gyvybei. Atsižvelgiant į minėtas aplinkybes, darytina išvada, kad tais atvejais, kai rangovas panaudojo užsakovo pateiktus statybos produktus su nustatytais (pastebėtais) defektais, visa atsakomybė už statybos objekto defektus tenka rangovui⁸⁷.

Tais atvejais, kai rangovas vykdydamas savo įstatymo nustatytą pareigą, pareikalauja pakeisti nekokybiškus statybos produktus kokybiškais, atsakomybės taikymas priklauso nuo užsakovo veiksmų. Užsakovui pakeitus netinkamos kokybės statybos produktus, atsakomybės klausimų nebekyla. Tuo tarpu užsakovui atsisakius pakeisti statybos produktus su defektais, rangovas, kaip minėta aukščiau, privalo sutartį nutraukti. Rangovui nutraukus sutartį, užsakovas, remiantis LR CK 6.686 str. 3 dalimi, privalo apmokėti už faktiškai atliktus darbus. Kaip teigia S. Mitkus⁸⁸, šioje situacijoje rangovui nutraukus sutartį, jam taip pat išlieka teisė reikalauti atlyginti nuostolius, atsiradusius dėl sutarties nevykdymo, bei netesybas (LR CK 6.221 str.) ir teisė reikalauti taikyti restituciją (LR CK 6.222 str.).

Rangovui pažeidus imperatyviają teisės normą ir sutarties nenutraukus, visa atsakomybė dėl statybos defektų tenka jam.

Kitas atsakomybės dėl statybos produktų defektų modelis susiklosto, kai statybą medžiagomis aprūpina rangovas. Primename, kad rangovas privalo aprūpinti statybą medžiagomis tuo atveju, jeigu sutartis tiesiogiai nenustato, kad tą padaryti yra užsakovo pareiga. Rangovui patiekus netinkamos kokybės statybos produktus, galimi du variantai:

- 2) užsakovas statybos produktų trūkumų nepastebi;
- 3) užsakovas statybos produktų trūkumus pastebi.

Tuo atveju, jeigu užsakovas nepastebi rangovo tiekiamų statybos produktų trūkumų, pagal bendrą taisyklę rizika ir atsakomybė už statybos darbų kokybę tenka statybos produktus

---

⁸⁷ Mitkus S. Statybos dalyvių rizika ir atsakomybė už statybos produktų defektus // Ūkio technologinis ir ekonominis vystymas. 2004, T. Nr. 3. P. 110.

⁸⁸ Ten pat. P. 112.

tiesiogiai šaliai, t.y. aptariamam atveju – rangovui (LR CK 6.686 str. 2 dalis). Tokia atsakomybė rangovui kyla esant šioms sąlygoms:

- rangovas neįrodo, kad statybos produktų negalima panaudoti dėl aplinkybių, už kurias atsako užsakovas;
- statybos rangos sutartyje buvo numatyta užsakovo pareiga kontroliuoti ir prižiūrėti rangovo tiekiamų statybos produktų kokybę, ir užsakovas šią pareigą vykdė tinkamai. Pažymėtina, kad užsakovas šią pareigą privalo įgyvendinti nesikišdamas į rangovo ūkinę komercinę veiklą.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad LR CK 6.689 str. numato užsakovo teisę, bet ne pareigą kontroliuoti ir prižiūrėti rangovo atliekamus darbus, įskaitant ir rangovo tiekiamų medžiagų kokybę, taigi šalims paliekama galimybė pačioms apsispręsti, ar užsakovo vykdomą kontrolę ir priežiūrą palikti kaip jo teisę, ar sutartyje numatyti kaip pareigą. Tačiau nepaisant to, kad LR CK tiesiogiai nenumato užsakovui pareigos prižiūrėti ir tikrinti statybos produktų kokybę, tokią pareigą jam numato LR statybos įstatymas ir poįstatyminiai teisės aktai. LR statybos įstatymo 12 str. 1 dalies 5 punktą numato, kad statytojas (užsakovas) privalo organizuoti ir atlikti statinio statybos techninę priežiūrą. Statytojo (užsakovo) paskirtas (pasamdytas) techninis prižiūrėtojas privalo, be kita ko, kontroliuoti statybos metu naudojamų statybos produktų bei įrenginių kokybę⁸⁹. Taigi matome, kad užsakovas per paskirtą (pasamdytą) techninį prižiūrėtoją privalo prižiūrėti ir tikrinti naudojamų statybos produktų kokybę. Ši užsakovo pareiga taip pat išplaukia iš Statybos techninio reglamento „Statybos produktai. Atitikties įvertinimas ir „CE“ ženklavimas“ 27 punkto, kuriame nurodoma, jog statybos dalyviai privalo užtikrinti, kad statinys tenkintų esminius reikalavimus sveikatos, ilgaamžiškumo, energijos taupymo, aplinkosaugos ir ekonominiu požiūriu, kai šiuos reikalavimus nustato nacionaliniai teisės aktai, techniniai reglamentai arba techninės specifikacijos⁹⁰.

Taigi siekiant nustatyti, ar užsakovas iš tiesų nepastebėjo statybos produktų defektų, būtina remtis visomis aukščiau minėtomis nuostatomis, numatančiomis užsakovo galimybę kontroliuoti rangovo naudojamų statybos produktų defektus, bei vertinti, ar užsakovas veikė tiek rūpestingai ir apdairiai, kiek analogiškoje situacijoje turėjo veikti sąžiningas verslo dalyvis.

Tuo atveju, jeigu užsakovas statybos produktų defektus pastebėjęs, jis, remdamasis LR CK 6.689 str. 2 dalimi, privalo apie tai nedelsdamas pranešti rangovui. Užsakovas, nepranešęs apie pastebėtus trūkumus, netenka teisės remtis jais ateityje. Taigi matome, kad įstatymų leidėjas nustato užsakovui pareigą pranešti rangovui apie nustatytus (pastebėtus) trūkumus. Tačiau

⁸⁹ Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 16 str. 2 d. 1 p. // Valstybės žinios. 1996, Nr. 32 – 788.

⁹⁰ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gegužės 19 d. įsakymas Nr. 236 „Dėl statybos techninio reglamento STR 1.04.01:2004 „Statybos produktai. Atitikties įvertinimas ir „CE“ ženklavimas“ patvirtinimo // Valstybės žinios, 2002 Nr. 54 – 2140.

negalime nesutikti su S. Mitkumi, kuris teigia, jog neigiamos teisinės pasekmės už nepranešimą apie nustatytus trūkumus, būtent – negalėjimas statybos produktų defektais remtis ateityje, gali atsirasti užsakovui tik tuo atveju, jeigu statybos produktų defektai buvo užsakovo pastebėti, tačiau rangovui nežinomi. Jeigu rangovas statybai tiekė žinomai netinkamos kokybės produktus, jis taip pat turi būti atsakingas už dėl šios priežasties atsiradusį statybos broką, t.y. atsiranda solidarioji užsakovo ir rangovo atsakomybė⁹¹.

Užsakovui įvykdžius savo pareigą pranešti apie nustatytus statybos produktų defektus, tolimesnė įvykių eiga priklausys nuo rangovo elgsenos:

- 1) rangovas statybos produktus pakeičia tinkamos kokybės statybos produktais, ir tuomet atsakomybės klausimas nebekyla;
- 2) rangovas statybos produktų nepakeičia tinkamos kokybės statybos produktais.

Jeigu rangovas užsakovui pranešus apie netinkamos kokybės statybos produktus, jų nepakeičia, t.y. sąmoningai naudoja statyboje netinkamus statybos produktus, visa atsakomybė už netinkamą statybos objekto kokybę tenka rangovui.

Apibendrinus visa tai, kas išdėstyta aukščiau, galima teigti, kad atsakomybės už statybos produktų defektus klausimas sprendžiamas ne tik atsižvelgiant į tai, kas, remiantis sutarties sąlygomis – rangovas ar užsakovas – aprūpina statybą medžiagomis, bet didžiąja dalimi ir į tai, kaip elgiasi statybos rangos sutarties šalys vykdydamos joms įstatymo nustatytas pareigas.

3.1.7. Atsakomybė už darbų kokybę

Statybos kokybė yra esminis ir strateginis visų statybos įmonių uždavinys. Darbo rinkos sąlygomis statybos konkursus laimi tos įmonės, kurios gali objektus pastatyti ne tik už mažiausią kainą ir trumpiausiu laiku, bet ir garantuoja gerą kokybę⁹². Taigi pirminis statybos proceso tikslas yra ne tik pastatyti statinį ar atlikti kitus statybos darbus, bet ir užtikrinti, kad statybos procese sukurtas naujas nuosavybės objektas būtų kokybiškas, atitiktų LR statybos įstatyme nustatytus esminius statinio reikalavimus: mechaninio atsparumo ir pastovumo; gaisrinės saugos; higienos, sveikatos ir aplinkos apsaugos; saugaus naudojimo; apsaugos nuo triukšmo; energijos taupymo ir šilumos išsaugojimo⁹³.

LR CK 6.695 str. 1 dalyje numatyta rangovo atsakomybė už darbų kokybę: rangovas atsako užsakovui už nukrypimus nuo normatyvinių statybos dokumentų reikalavimų, taip pat už

⁹¹ Mitkus S. Statybos dalyvių rizika ir atsakomybė už statybos produktų defektus // Ūkio technologinis ir ekonominis vystymas. 2004, T. Nr. 3. P. 112.

⁹² Zavadskas E. K., Mikšta P., Sakalauskas R., Šimkus J. R. Statybos organizavimas. Vilnius, 2001. P. 180 – 181.

⁹³ Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 4 str. 1 d. // Valstybės žinios. 1996, Nr. 32 – 788.

tai, kad nepasiekė šiuose dokumentuose ar sutartyje numatytų statybos darbų rodiklių (įmonės gamybinių pajėgumų, atsparumo ir kt.). To paties straipsnio 2 dalyje teigiama, kad jeigu statiniai ir įrenginiai rekonstruojami, rangovas atsako už statinio ar įrenginio patikimumo, patvarumo ar atsparumo sumažėjimą ar netekimą.

Be specialiųjų nuostatų, nustatančių rangovo atsakomybę už netinkamos kokybės darbus, rangovui taip pat „kyla atsakomybė taikant *mutatis mutandis* CK 6.665 straipsnio taisyklės“⁹⁴. Nustatant darbų kokybę, taip pat vadovaujamosi LR CK 6.663 str.

Minėtų straipsnių analizė leidžia išskirti tokias rangovo atsakomybės už netinkamos kokybės darbus sąlygas:

1. darbai buvo atlikti nukrypstant nuo normatyvinių statybos dokumentų. Kalbant apie normatyvinius statybos dokumentus, atkreiptinas dėmesys į tai, kad jokie teisės aktai neįvardina šių statybos dokumentų sudėties. Paprastai normatyviniai statybos dokumentai yra statinio projektas, kalendorinis grafikas, brėžiniai, schemas, darbų sąrašas, techninės specifikacijos ir kiti techniniai dokumentai, nustatantys darbų apimtį⁹⁵. LR CK 6.684 str. matome, jog įstatymų leidėjas atskiria normatyvinius statybos dokumentus nuo sutarties (sutarties dokumentų), į kurios sudėtį dažniausiai įeina darbų sąmata bei statinio (darbų) kokybės reikalavimai. Tačiau sistemiškai nagrinėjant aukščiau minėtų LR CK 6.663 str., 6.665 str. 6.684 str. ir 6.695 str. nuostatas matome, jog iš esmės kalbant apie tą patį – atsakomybę už darbų kokybę – naudojami skirtingi terminai. LR CK 6.663 str. 1 dalis teigia, kad rangovo atliekamų darbų kokybė privalo atitikti rangos sutarties sąlygas; 6.665 str. 1 dalyje kalbama apie tai, jog rangovas atsakingas tuo atveju, jeigu jo darbai atlikti nukrypstant nuo sutarties sąlygų; 6.684 str. 1 dalis numato, kad rangovas privalo vykdyti statybos darbus ne tik pagal normatyvinių statybos dokumentų nustatytus reikalavimus, bet ir pagal rangos sutartį, o savo ruožtu 6.695 str. 1 dalyje pasakyta, jog rangovas atsako užsakovui už nukrypimus nuo normatyvinių statybos dokumentų reikalavimų. Vadovaujantis tuo, kad statybos rangos sutartyje „privalo būti nurodyta su ja susijusių dokumentų sudėtis (normatyviniai statybos dokumentai)“⁹⁶, galime daryti išvadą, kad sutartyje nurodyti normatyviniai statybos dokumentai tampa sutarties dalimi ir traktuojami kaip pati sutartis. Todėl taikant LR CK 6.665 str., nukrypimą nuo sutarties sąlygų reiktų traktuoti kaip nukrypimą ir nuo normatyvinių statybos dokumentų. Tuo tarpu taikant LR CK 6.695 str., neaišku, ar rangovui kiltų atsakomybė nukrypstant ne nuo normatyvinių statybos dokumentų, o nuo sutarties sąlygų. Vadovaujantis logine – sistetine teisės normų analize ir remiantis visais aukščiau minėtais straipsniais, logiška būtų manyti, kad rangovas privalo nenukrypti nei nuo

⁹⁴ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004. P. 436.

⁹⁵ Гув А. Н. Гражданское право. Том 2. Москва: ИНФРА-М, 2003. С. 183.

⁹⁶ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.684 str. 2 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74 – 2262.

normatyvinių statybos dokumentų, nei nuo sutarties, kurioje yra nustatyta darbų kaina ir statinio (darbų) kokybės reikalavimai. Taigi siekiant išvengti nesusipratimų ir dviprasmybių, siūlytina suvienodinti šiuose straipsniuose naudojamas sąvokas paliekant sąvoką „sutarties dokumentai“, į kurią, kaip minėta, įeina ne tik pati sutartis, bet ir normatyviniai statybos dokumentai, kurių sudėtis, remiantis LR CK 6.685 str. 2 dalimi, turi būti nurodoma sutartyje.

Pažymėtina, kad nors LR CK nuostatos tiksliai nenustato rangovo pareigos laikytis statybos normų bei taisyklių, ši rangovo pareiga išplaukia iš kitų teisės aktų, reglamentuojančių statybos procesą, kaip antai LR statybos įstatymo 15 str., pateikiančio daugybę rangovo pareigų, užtikrinančių įstatymų, Vyriausybės nutarimų, teritorijų planavimo dokumentų ir kitų normatyvinių dokumentų reikalavimų laikymąsi.

Praktikoje gali pasitaikyti atveju, kuomet rangovas tiksliai laikosi jam užsakovo pateiktos projektinės dokumentacijos ir atlieka darbus nenukrypdamas nuo jos reikalavimų, tačiau paaiškėja, kad statinio projektas parengtas nekokybiškai. Šiuo atveju klausimą reikia spręsti atsižvelgiant į LR CK 6.659 str., kurio pirmoje dalyje numatyta, kad rangovas privalo nedelsiant įspėti užsakovą apie dokumentų trūkumus ir sustabdyti darbus, kol negaus užsakovo nurodymų. Taigi rangovui pastebėjus dokumentacijos trūkumus ir įvykdžius jam įstatymo nustatytą pareigą informuoti apie tai užsakovą, atsakomybės klausimas jam nekyla. Tokiu atveju atsakomybės klausimas sprendžiamas tarp užsakovo ir projektuotojo. Projektuotojas už nekokybiškai atliktą statinio projektą atsakys projektavimo darbų rangos sutarties, pasirašytos su užsakovu, pagrindu bei pagal statybos techninio reglamento „Statinio projektavimas“ 62 punktą, kuris nustato, kad projekto patvirtinimas statytojo (užsakovo) parašu neatleidžia projektuotojo nuo atsakomybės už normatyvinę projekto kokybę. Tačiau pabrėžtina, jog esant nekokybiškai parengtam projektui, rangovui pavyks išvengti atsakomybės tik tuo atveju, jeigu sutartyje pareiga pateikti normatyvinius statybos dokumentus buvo nustatyta užsakovui. Tuo atveju, jeigu normatyvinių statybos dokumentų pateikimu privalėjo pasirūpinti rangovas, jam tenka atsakomybė už šių dokumentų turinį bei pateiktų duomenų tikrumą ir išsamumą⁹⁷.

Atskirai aptartinas atvejais, kuomet rangovas nukrypsta nuo projektinės dokumentacijos užsakovo reikalavimu. Nustačius statinio defektus, kaip pabrėžia LAT, „atsakomybei reikšminga kiekvienu konkrečiu atveju nustatyti defektų atsiradimo priežastis ir sieti šias priežastis su atsakingų už defektus asmenų neatliktais ar netinkamai atliktais veiksmais“⁹⁸. Visų pirma, kaip ir kiekvienu atveju atsiradus statinio (statybos darbų) defektams, būtina atlikti statybos defektų priežasčių ekspertizę, kurios išvados tampa atsakomybės konkrečiam subjektui taikymo

⁹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. gegužės 27 d. nutartis c.b. UAB „Luidas“ v. UAB „Baltijos laikas“, Nr. 3K-3-219/2009.

⁹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. vasario 22 d. nutartis c.b. J. Jankausko ir V. Petraškevičiaus TUB „Vikensta“ v. UAB „Skala“, Nr. 3K-3-135/2006.

pagrindu. Ekspertizei nustačius, jog defektų atsiradimą sąlygojo užsakovo nurodymas atlikti statybos darbus remiantis pakeista projektine dokumentacija, situacija vertintina atsižvelgiant į rangovo elgesį. Pabrėžtina, kad tuo atveju, jeigu rangovas neįvykdo jam LR CK 6.659 str. nustatytos pareigos įspėti užsakovą, kai užsakovo nurodymų dėl darbo atlikimo būdo laikymasis sudaro grėsmę atliekamo darbo tinkamumui ar tvirtumui ir, kol gaus nurodymus, stabdyti darbą, o užsakovui nevykdant rangovo prašymo pakeisti nurodymus, nutraukti sutartį „užsakovo pageidavimų pasekmės tenka rangovui“⁹⁹. Tokia nuostata aiškintina tuo, jog statybos darbų atlikimas rangovui – statybos įmonei – yra verslas, todėl atsakomybė už sutartinių įsipareigojimų įvykdymą pagal LR CK 6.256 str. 4 dalį, kaip jau ne kartą minėta, jam taikoma be kaltės. Rangovas aptariamam atveju veikia kaip profesionalas, todėl jam numatyta pareiga įspėti užsakovą, jei jo duodamų nurodymų laikymasis grėstų atliekamo darbo kokybei. Tačiau LAT vis dėlto sutinka, jog rangovo atsakomybė šiuo atveju gali būti sumažinta remiantis LR CK 6.259 str. 1 dalimi¹⁰⁰, t.y. atsižvelgiant į abiejų šalių kaltę.

Nagrinęjant rangovo atsakomybę už nukrypimus nuo normatyvinių statybos dokumentų, būtina paminėti ir tai, jog pagal LR CK 6.695 str. 3 dalį, rangovas neatsako už smulkius nukrypimus nuo normatyvinių statybos dokumentų reikalavimų, padarytus užsakovo sutikimu, jeigu įrodo, kad tie nukrypimai neturėjo įtakos statybos objekto kokybei ir nesukels neigiamų pasekmių. Taikant šią nuostatą, gali iškilti klausimas, kokie nukrypimai yra smulkūs, kadangi nei LR CK, nei kiti teisės aktai, nei teismų praktika nepateikia šios sąvokos aiškinimo. Todėl siekiant įrodyti, kad padarytas nukrypimas buvo smulkus, lemiamą įtaką turės faktas, ar tokie nukrypimai turėjo įtakos darbų kokybei. Įrodinėjimo našta šiuo atveju, kaip matome iš 6.695 str. 3 dalies dispozicijos, tenka rangovui. Be to, nukrypimai turi būti žinomi užsakovui ir atlikti jam sutinkant. Kaip matome, įstatymo leidejas nenurodo, kokia konkrečiai forma sutikimas turi būti išreikštas, tačiau rangovui patartina užsakovo sutikimą fiksuoti raštu siekiant išvengti tolimesnių ginčų šiuo klausimu.

2. Statybos darbų rezultatas negali būti naudojamas pagal sutartyje nurodytą paskirtį arba pablogėja jo naudojimo pagal sutartyje nurodytą paskirtį galimybės (sąlygos), o jeigu paskirtis sutartyje nenurodyta, - pagal normalią paskirtį. Analizuojant rangovo atsakomybę už darbų kokybę, būtina straipsnius, reglamentuojančius darbų kokybę, taikyti sistemiškai. LR CK 6.695 str. 1 dalis numato rangovo atsakomybę už nukrypimus nuo normatyvinių statybos dokumentų reikalavimų. Šioje dalyje nekalbama apie tai, ar šie nukrypimai turi sąlygoti žalingų pasekmių atsiradimą. Taigi pagal šį straipsnį atrodytų, kad atsakomybė rangovui galėtų būti taikoma už formalų teisės normų pažeidimą, t.y. neteisėtų veiksmų atlikimo faktą. Tačiau būtina turėti

---

⁹⁹ Ten pat.

¹⁰⁰ Ten pat; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. liepos 17 d. nutartis c.b. A.G. v. A.S., Nr. 3K-3-396/2008.

omenyje tai, kad šiuo atveju taikoma civilinė atsakomybė, kuriai atsirasti būtinos kelios sąlygos: neteisėti veiksmai, priežastinis ryšys tarp neteisėtų veiksmų ir žalos arba nuostolių, teisės pažeidėjo kaltė ir žala arba nuostoliai¹⁰¹. Tokią išvadą taip pat leidžia daryti *mutatis mutandis* taikomas LR CK 6.665 str. Žala šiuo atveju pasireiškia, kaip pakenkimas statybos darbų rezultatui taip, kad jo negalima naudoti pagal paskirtį arba pablogėja jo naudojimo pagal paskirtį galimybės (sąlygos). Taigi rangovas atsakys už nukrypimus nuo normatyvinių statybos dokumentų (vadinasi, ir sutarties dokumentų), jeigu tai pakenkė darbų kokybei.

Darbų, arba darbų rezultato, kokybės reikalavimai pateikti LR CK 6.663 str. 1 dalyje: darbų kokybė privalo atitikti rangos sutarties sąlygas, o jeigu sutartyje kokybės sąlygos nenustatytos, - įprastai tokios rūšies darbams keliamus reikalavimus; turi turėti rangos sutartyje numatytas ar įprastai reikalaujamas savybes; turi būti tinkamas naudoti pagal paskirtį protingą terminą. LR CK 6.665 str., taip pat kalbančiame apie netinkamos kokybės darbą, teigiama, kad darbų rezultatas bus laikomas kokybišku, jeigu darbų rezultatas bus tinkamas naudoti pagal paskirtį arba nepablogės jo naudojimo pagal sutartyje nurodytą paskirtį galimybės (sąlygos), o jeigu paskirtis sutartyje nenurodyta, - pagal normalią paskirtį. Palyginę šiuos straipsnius, matome, jog kokybiškų darbų, arba darbų rezultato, samprata nesutampa. Kyla klausimas, ar statinys, tinkamas naudoti pagal paskirtį, automatiškai atitiks rangos sutarties sąlygas ir turės rangos sutartyje numatytas ar įprastai reikalaujamas savybes. Ir atvirkščiai, ar statinys, atitinkantis rangos sutarties sąlygas ir turintis rangos sutartyje numatytas ar įprastai reikalaujamas savybes, bus pripažįstamas tinkamu naudoti pagal paskirtį. Atsakymą randame statybos techniniame reglamente „Statinių pripažinimo tinkamais naudoti tvarka“¹⁰², kurio 9.1 punktas numato, jog tinkamas naudoti statinys – toks statinys, kuris atitinka projektą, tenkina esminius statinio reikalavimus ir gali būti saugiai naudojamas pagal paskirtį. Taigi statinys atitiks kokybės reikalavimus, jeigu tenkins LR CK 6.663 str. reikalavimus, kurie apima ir LR CK 6.665 str.

3. Statybos rangos sutartyje arba įstatyme buvo numatyta užsakovo pareiga vykdyti statybos darbų kontrolę ir priežiūrą, ir užsakovas šią pareigą vykdė, arba užsakovas, nustatęs nukrypimus nuo sutarties sąlygų, kurie gali pabloginti statybos darbų kokybę, ar kitus trūkumus, nedelsdamas pranešė apie tai rangovui. Ši sąlyga grindžiama LR CK 6.689 str., kalbančiu apie užsakovo teisę kontroliuoti ir prižiūrėti statybos darbus.

Pirmuoju atveju, atsakomybės pasiskirstymas dalinai priklauso nuo statybos rangos sutarties sąlygų. Tuo atveju, jeigu įstatymas tiesiogiai nenumato užsakovo pareigos kontroliuoti

---

¹⁰¹ Plačiau apie civilinę atsakomybę kalbama 2 skyriuje „Civilinės atsakomybės samprata“.

¹⁰² Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. gegužės 14 d. įsakymas Nr. 242 „Dėl statybos techninio reglamento STR 1.11.01:2002 „Statinių pripažinimo tinkamais naudoti tvarka“ patvirtinimo // Valstybės žinios. 2002, Nr. 242.

ir prižiūrėti rangovo vykdomų statybos darbų, tačiau statybos rangos sutartyje tokia užsakovo pareiga numatyta, užsakovas privalo šią pareigą vykdyti. Užsakovui nevykdant šios pareigos, rangovas, remdamasis LR CK 6.689 str. 4 dalimi, gali perkelti atsakomybę už netinkamą darbų kokybę užsakovui: „Rangovas, netinkamai vykdęs sutartį, neturi teisės remtis ta aplinkybe, kad užsakovas nevykdė statybos darbų kontrolės ir priežiūros, išskyrus atvejus, kai tokios kontrolės ir priežiūros pareigą užsakovui nustato įstatymas ar sutartis.“

Antruoju atveju, jeigu užsakovas, nustatęs nukrypimus nuo sutarties sąlygų, kurie gali pabloginti statybos darbų kokybę, ar kitus trūkumus, nedelsdamas nepranešė apie tai rangovui, netenka teisės trūkumais remtis ateityje. Pažymėtina, kad ši nuostata galėtų būti taikoma tik tuo atveju, jeigu nukrypimai nuo sutarties sąlygų yra pastebėti užsakovo, bet rangovui nežinomi, kadangi priešingu atveju šios nuostatos taikymas būtų nelogiškas. Tačiau situaciją, kuomet rangovas nežinojo apie darbų vykdymą nukrypstant nuo sutarties sąlygų, reikėtų vertinti labai kritiškai, kadangi „rangovas yra statybos profesionalas ir negali vykdyti darbų tokiu būdu, kad darbų rezultatas vėliau būtų netinkamas, keltų pavojų naudotojui ar tretiesiems asmenims“¹⁰³. Be to, rangovui, kaip verslininkui, taikomi griežtesni reikalavimai dėl savo teisių ir pareigų žinojimo, todėl vykdydamas jam pavestus darbus jis turėtų būti ypač atidus ir rūpestingas. Taigi šiuo atveju, užsakovui neįvykdžius įstatymo nustatytos pareigos, jam atsiranda dalinė atsakomybė, priklausomai nuo kiekvienos iš šalių kaltės laipsnio konkrečioje situacijoje.

Kalbant apie statybos darbų kokybę, negalime pamiršti, jog rangovas privalo užtikrinti statybos darbų kokybę ne tik statant objektą, bet ir tam tikrą laiką nuo perdavimo momento – garantinį laikotarpį. „Garantinis terminas yra laiko tarpas, per kurį užsakovas gali pareikšti rangovui pretenzijas dėl pastatyto daikto trūkumų, kuriuos rangovas privalo pašalinti savo sąskaita“¹⁰⁴. Pažymėtina, kad „šis terminas negali būti aiškinamas kaip sudaryto tarp šalių sandorio, šiuo atveju, rangos sutarties atidedamoji sąlyga, su kurios įvykdymu siejamas prievolės įvykdymas“¹⁰⁵.

Nagrinėjant garantijos klausimą, galima kalbėti apie sutartinę ir įstatyminę garantiją¹⁰⁶. Sutartinės garantijos egzistavimui vietos palieka LR CK 6.697 str. 1 dalies nuostata, pagal kurią rangovas, jeigu ko kita nenustato statybos rangos sutartis, per visą garantinį laiką užtikrina, kad statybos objektas atitinka normatyvinių statybos dokumentų nustatytus rodiklius ir yra tinkamas naudoti pagal sutartyje nustatytą paskirtį. To paties straipsnio 2 dalies nuostata taip pat suteikia teisę šalims įstatymų nustatytą garantinį terminą savo susitarimu pakeisti – pratęsti.

¹⁰³ S. Mitkus. Statybos dalyvių rizika ir atsakomybė už statybos produktų defektus // Ūkio technologinis ir ekonominis vystymas. 2004, T. 10. Nr. 3. P. 110.

¹⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. birželio 5 d. nutartis c.b. AB „Mūras“ v. AB-firma „Viti“, Nr. 3K-3-827/2002.

¹⁰⁵ Ten pat.

¹⁰⁶ /ред. Суханов Е. А. Гражданское право. Том 3. Москва: Волтерс Клувер, 2007. С. 682.

Tais atvejais, kai statybos rangos sutartis nereglamentuoja darbų kokybės garantijos, galima kalbėti apie įstatyminę garantiją. LR CK 6.698 str., kaip ir LR statybos įstatymo 36 str. 1 dalis, nustato minimalius garantinius terminus, pagal kuriuos bendras garantinio laikotarpio terminas yra penkeri metai, dešimt metų – esant paslėptų statinio elementų (konstrukcijų, vamzdynų ir kt.) ir dvidešimt metų – esant tyčia paslėptų defektų. Terminai, nurodyti aukščiau, pradedami skaičiuoti nuo darbų rezultato atidavimo naudoti dienos¹⁰⁷. Tuo tarpu LR statybos įstatymo 36 straipsnio, taip pat reglamentuojančio garantinių terminų klausimus, 1 dalis numato, jog garantiniai terminai nustatomi „skaičiuojant nuo statinio pripažinimo tinkamu naudoti dienos“.

Lyginant ir vertinant dvi aukščiau pateiktas sąvokas – „darbų rezultato atidavimo naudoti diena“ ir „statinio pripažinimo tinkamu naudoti diena“, visų pirma, būtina atkreipti dėmesį į jų reikšmes. Darbų rezultato atidavimas naudoti galėtų būti suprantamas tiek kaip rangovo atliktų darbų perdavimas užsakovui įforminant tai darbų perdavimo – priėmimo aktu, tiek kaip pripažinimas tinkamu naudoti. Statinio pripažinimas tinkamu naudoti yra speciali procedūra, atliekama kompetentingų institucijų - tai „nustatyta tvarka sudarytos komisijos atliekamas patikrinimas ir patvirtinimas, kad statinys pastatytas pagal privalomųjų statinio projekto rengimo dokumentų reikalavimus, pagal statinio projektą ir atitinka Statybos įstatymo nustatytus esminius statinio reikalavimus bei teisės aktais nustatytos veiklos sričių reikalavimus“¹⁰⁸. Taigi kyla klausimas, kurią reikšmę, kalbėdamas apie darbų rezultato atidavimą naudoti, turėjo omenyje įstatymų leidėjas. Pažymėtina, kad Rusijos Federacijoje galioja taisyklė, kad garantiniai terminai pradedami skaičiuoti nuo darbų rezultato perdavimo užsakovui momento¹⁰⁹.

Autorės nuomone, sąvoką „darbų rezultato atidavimas naudoti“ vertėtų suprasti kaip „statinio pripažinimą tinkamu naudoti“. Tokia išvada darytina remiantis tuo, jog įstatymų leidėjas, kalbėdamas apie darbų perdavimą užsakovui, visose atitinkamose Civilinio kodekso nuostatose naudoja sąvoką „darbų perdavimas užsakovui“ ir šiuo atžvilgiu įstatymų leidėjas yra nuoseklus. Jokiam Civilinio kodekso straipsnyje nerandame sąvokos „pripažinimas tinkamu naudoti“, kuri naudojama LR statybos įstatyme, tačiau, kaip pastebime LR CK 6.698 str., atsiranda nauja sąvoka „darbų rezultato atidavimas naudoti“, kuri nėra analogiška sąvokai „darbų perdavimas užsakovui“. Be to, vadovaujantis LR statybos įstatymo 24 str. 3 dalimi, statinį galima naudoti tik įvykdžius šio straipsnio 1 dalies reikalavimus, t.y. tik pripažinus statinį tinkamu naudoti. Todėl darbų rezultato atidavimas naudoti užsakovui yra neįmanomas, kol statinys

¹⁰⁷ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.698 str. 2 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74 – 2262.

¹⁰⁸ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. gegužės 14 d. įsakymas Nr. 242 „Dėl statybos techninio reglamento STR 1.11.01:2002 „Statinių pripažinimo tinkamais naudoti tvarka“ patvirtinimo // Valstybės žinios, 2003, Nr. 122 – 5551.

¹⁰⁹ /ред. Суханов Е. А. Гражданское право. Том 3. Москва: Волтерс Клувер, 2007. С. 683.

nepripažįstamas tinkamu naudoti įstatymų nustatyta tvarka. Tačiau, negalime pamiršti ir to, jog ne visais atvejais būtina organizuoti statinio pripažinimo tinkamu naudoti procedūrą. Pavyzdžiui, atlikus statinio paprastąjį remontą, nėra reikalaujama pripažinti statinio tinkamu naudoti. Tokia išvada darytina remiantis LR statybos įstatymo 24 str. 1 dalimi, pagal kurią būtina pripažinti tinkamu naudoti pastatytą, rekonstruotą ar kapitališkai suremontuotą statinį. Taigi atlikus statinio paprastąjį remontą, darbų rezultatu galima pradėti naudotis iš karto po jo perdavimo užsakovui, o darbų perdavimo – priėmimo momentas šiuo atveju kartu yra ir darbų atidavimo naudoti momentas. Tuo tarpu tais atvejais, kuomet, kaip minėjome, statinio pripažinimo tinkamu naudoti procedūra yra būtina, darbų rezultato atidavimo naudoti momentas siejamas su pripažinimo tinkamu naudoti momentu. Laiko tarpo, atsiradusio tarp darbų perdavimo užsakovui ir statinio pripažinimo tinkamu naudoti, klausimą, kuomet LR CK 6.697 str. dar negali būti taikomas, šalis, manytina, turėtų aptarti sutartyje paskirstant riziką ir atsakomybę savo nuožiūra.

Užsakovas, per garantinį laiką nustatęs objekto defektus, privalo per protingą terminą nuo jų nustatymo pareikšti pretenziją rangovui¹¹⁰. Rangovas, siekdamas išvengti atsakomybės, turi įrodyti, kad defektai atsirado dėl objekto ar jo dalių normalaus susidėvėjimo, jo netinkamo naudojimo ar užsakovo arba jo pasamdytų asmenų netinkamai atlikto remonto arba dėl užsakovo ar jo pasamdytų asmenų kitokių kaltų veiksmų¹¹¹. „Ši nuostata nustato, kad defektų faktą privalo įrodyti užsakovas, bet jų susidarymo priežastis, šalinančias rangovo atsakomybę, privalo įrodyti rangovas“¹¹². Tačiau, kaip pažymi LAT, „net ir tuo atveju, kai nenustatoma rangovo atsakomybę šalinančių priežasčių, ši sutarties šalis turės atsakyti už sutarties nevykdymą be kaltės (CK 6.256 straipsnio 4 dalis) tik nustačius sutartinei civilinei atsakomybei atsirasti kitas būtinas sąlygas: neteisėtus veiksmus, t.y. sutarties įsipareigojimų nevykdymą ar netinkamą vykdymą, nuostolius, priežastinį ryšį tarp neteisėtų veiksmų ir nuostolių, atsiradusių dėl šių veiksmų (CK 6.246, 6.247, 6.249 straipsniai)“¹¹³.

Taigi remiantis tuo, kas išdėstyta, galime teigti, jog rangovas atsako už darbų kokybę tiek statant objektą, tiek ir po statybos darbų užbaigimo. Tačiau rangovo atsakomybę, priklausomai nuo užsakovo elgesio ir jam įstatymų nustatytų pareigų vykdymo, gali būti sumažinta. Konkretus atsakomybės laipsnis nustatomas kiekvienu individualiu atveju atskirai atsižvelgiant į kiekvienos iš šalių kaltės laipsnį.

¹¹⁰ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.697 str. 5 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74 – 2262.

¹¹¹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.697 str. 3 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74 – 2262.

¹¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. lapkričio 29 d. nutartis c.b. AB „Panevėžio statybos trestas“ v. UAB AK „Aviabtaltika“, Nr. 3K-3-652/2004.

¹¹³ Ten pat.

3.2. Deliktinė civilinė atsakomybė

3.2.1. Deliktinė atsakomybė už statinio sugriuvimą

Atsakomybės už statinio sugriuvimą klausimas, visų pirma, nagrinėtinas deliktinės civilinės atsakomybės kontekste, kadangi šiuo atveju nukentėjusiais tampa ir tretieji asmenys, su už žalą atsakingais asmenimis nesusiję jokiais sutartiniais santykiais.

Išnagrinėję LR CK nuostatas, randame ir bendrąsias, ir specialiąsias deliktinę atsakomybę reguliuojančias normas. Viena iš bendrųjų deliktinę atsakomybę reglamentuojančių normų – 6.266 str. 1 dalis – numato, jog žalą, padarytą dėl pastatų, statinių, įrenginių ar kitokių konstrukcijų sugriuvimo ar dėl kitokių jų trūkumų, privalo atlyginti šių objektų savininkas (valdytojas), jeigu neišrodo, kad žala atsirado dėl *force majeure* arba nukentėjusiojo tyčios ar didelio neatsargumo. To paties straipsnio 2 dalyje preziumuojama, kad pastatų, statinių, įrenginių ar kitokių konstrukcijų savininkas (valdytojas) yra asmuo, viešajame registre nurodytas kaip jų savininkas (valdytojas). Šiuo atveju savininkas (valdytojas) yra asmuo, kuriam priklauso daiktinė teisė valdyti pastatą, statinį, įrenginį ar kitokias konstrukcijas. Suprantama, atsakovas pagal LR CK 6.266 str. gali atsirasti tik tada, kai pastatas, statinys, įrenginys ar kitokios konstrukcijos yra sukurtos ir įformintos kaip daiktinių teisių objektas. Tuo tarpu specialioji nuostata, reglamentuojanti deliktinę atsakomybę esant statybos rangos teisiniams santykiams, numato, jog už statinio sugriuvimą ir tuo padarytą žalą atitinkamai atsako rangovas, projektuotojas ir statybos techninis prižiūrėtojas, jeigu objektas sugriuvo dėl projektavimo, konstrukcijų ar statybos darbų defektų ar netinkamo žemės grunto¹¹⁴.

Iškilus klausimui, į ką turi kreiptis nukentėjusioji šalis statinio griūties atveju, manytina, jog šis klausimas sprendinamas, visų pirma, vadovaujantis bendrąja LR CK 6.266 str. norma, pagal kurią už statinio sugriuvimą padarytą žalą atsako statinio savininkas (valdytojas). Tuo atveju, jeigu statinio griūties priežasčių ekspertizė dar nebuvo atlikta, taigi atsakingas už statinio sugriuvimą subjektas dar nėra nustatytas, žalą nukentėjusiajai šaliai, teismui nustačius visas jo atsakomybės sąlygas, atlygina savininkas (valdytojas). Atlyginęs žalą, savininkas (valdytojas) įgyja teisę regresu tvarka reikalauti atlyginti žalą asmenų, remiantis atliktos ekspertizės išvadomis atsakingų už jos atsiradimą – asmenų, nurodytų LR CK 6.696 str., t.y. rangovo, projektuotojo arba statybos techninio prižiūrėtojo, ar visų kartu, jeigu negalima nustatyti, dėl kurių konkrečiai iš išvardintų asmenų kaltės statinys sugriuvo. Kaip teigia LAT, „atlyginęs žalą,

---

¹¹⁴ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.669 str. 1 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74 – 2262.

draudikas įgijo teisę reikalauti atlyginti žalą asmenų, atsakingų už jos atsiradimą¹¹⁵. Tačiau tuo atveju, jeigu statinio griūties priežasčių ekspertizė jau buvo atlikta ir atsakingas už statinio sugriuvimą subjektas jau nustatytas (arba, jeigu negalima nustatyti, dėl kurių konkrečiai asmenų kaltės statinys sugriuvo – rangovas, projektuotojas ir statybos techninis prižiūrėtojas atsakingi kartu), savininkas (valdytojas), patrauktas atsakomybėn pagal LR CK 6.266 str., manytina, kad turi teisę, remdamasis specialiaja LR CK 6.696 str. norma ir ekspertizės aktu, pareiškti, jog jis nėra tinkamas atsakovas konkrečioje byloje ir prašyti teismo Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 45 str. nustatyta tvarka pakeisti netinkamą atsakovą tinkamu arba patraukti atsakingą asmenį arba asmenis trečiaisiais asmenimis byloje. Nors, be abejojimo, atsižvelgiant į tai, jog teismų praktikos šiuo klausimu dar nėra, neaišku, kaip konkrečioje situacijoje pasielgtų teismas.

Analizuodami specialiąją nuostatą, reglamentuojančią atsakomybę už statinio sugriuvimą, matome rangovo atsakomybės sąlygas:

1. statinio griuvimą ir tuo padarytą žalą sąlygojo rangovo statybos darbų defektai;
2. rangovas neįrodo, kad objektas sugriuvo dėl projektuotojo ar statybos techninio prižiūrėtojo, kuriuos pasirinko užsakovas, kaltės arba dėl užsakovo kaltų veiksmų;
3. objektas sugriuvo per garantinį terminą, nustatytą 6.698 str. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nagrinėjant LR statybos įstatymo 36 str., susidaro išpūdis, jog garantiniai terminai statinio sugriuvimui netaikomi: „Statinio projektuotojas, rangovas ir statinio statybos techninis prižiūrėtojas Civilinio kodekso nustatyta tvarka atsako už statinio sugriuvimą ar per garantinį terminą nustatytus defektus“. Tačiau, remdamiesi LR CK 1.3 str. 4 dalimi, teigiančia, kad tuo atveju, jeigu yra LR CK ir kitų įstatymų prieštaravimų, taikomos kodekso normos, išskyrus atvejus, jeigu kodeksas pirmenybę suteikia kitų įstatymų normoms, darome išvadą, kad statinio sugriuvimui, pagal LR CK 6.698 str., taikomi tokie pat garantiniai terminai, kaip ir nustatytiems defektams.

Nesant visų aukščiau išvardintų rangovo atsakomybės sąlygų, rangovas atsakomybėn dėl statinio sugriuvimo nėra traukiamas. Tokiu atveju už statinio sugriuvimą atsako projektuotojas arba statybos techninis prižiūrėtojas, priklausomai nuo šių asmenų kaltės. Pažymėtina, kad be aukščiau paminėtų subjektų, atsakomybėn gali būti traukiamas ir užsakovas, jeigu šie subjektai įrodo, jog statinys sugriuvo dėl užsakovo kaltų veiksmų. Jeigu negalima nustatyti, dėl kurių konkrečiai asmenų kaltės statinys sugriuvo, rangovas, projektuotojas ir statybos techninis prižiūrėtojas, remiantis LR CK 6.696 str. 4 dalimi, atsako solidariai.

---

¹¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. lapkričio 16 d. nutartis c.b. AB „Lietuvos draudimas“ v. UADB „Seesam Lietuva“, Nr. 3K-7-466/2004.

Pažymėtina, kad kalbėdami apie rangovo, projektuotojo ar statybos techninio prižiūrėtojo atsakomybę užsakovui remiantis 6.696 str., mes jau turime omenyje ne deliktinę, o sutartinę civilinę atsakomybę, kadangi šiuo atveju atsakomybės klausimas kyla tarp asmenų, susijusių sutartiniais santykiais, taigi statinio sugriuvimo atveju aukščiau paminėti asmenys atsako prieš užsakovą už sutarties pažeidimą.

Atskirai aptartinas atvejis, kuomet statinys sugriūva statybos metu. Tokioje situacijoje dėl statomo statinio sugriuvimo neatsiras atsakomybė statinio savininkui (valdytojui), nes jo dar nėra. Atsakomybė tokiu atveju gali būti taikoma didesnio pavojaus šaltinio valdytojui, t.y. asmeniui, vykdančiam didesnę pavojų aplinkiniams keliančią veiklą – statybą.

Praktikoje vykdant statybą statybos rangos būdu, užsakovas perduoda objektą valdyti rangovui, kuris tampa už jam perduotą objektą atsakingas. Rangovas dažnai atskiriems darbams atlikti samdo subrangovus. Kadangi, remiantis bendra nuostata, kad už žalą, atsiradusią įvykus objekto avarijai, atsakingas didesnio pavojaus šaltinio valdytojas, generalinis rangovas, kaip taisyklė, yra suinteresuotas įrodyti, kad avarijos įvykio metu objektą valdė ne jis, o subrangovas, atliekantis jam subrangos sutartimi pavestus darbus. LAT aptariamam klausimui konstatavo: „Statybos laikotarpiu, kai užsakovas renovuojamą statinį yra perdavęs generaliniam rangovui, o šis paveda tam tikrus darbus atlikti subrangovui, generalinis rangovas jam sutartimi suteiktą teisėtą pastato valdytojo teisių negali visa apimtimi perduoti subrangovui, nes toks perdavimas neatitiktų generalinio rangovo teisinės padėties statybos procese. <...> Tais atvejais, kai renovuojamas pastatas (statomas objektas) perduodamas subrangovui, toks turto valdymas nereiškia, kad generalinis rangovas tuo laikotarpiu neteko turto valdymo teisės visa apimtimi. Šią valdymo teisę generalinis rangovas kaip pastato teisėtą valdytoją statybos laikotarpiu suteikė ir subrangovui, už kurį jis yra atsakingas užsakovui <...> ir tretiesiems asmenims“¹¹⁶. Generalinis rangovas, teigdamas, kad visą valdymą perdavė subrangovui, „pažeistų prievolę saugoti patikėtą turtą, kontroliuoti subrangovo prievolių vykdymą, pasirinkti tinkamą subrangovą ir už jį atsakyti“¹¹⁷.

Su atsakomybe už statinio sugriuvimą glaudžiai susijęs civilinės atsakomybės draudimo klausimas. Statinio sugriuvimu padaryta žala svetimam turtui, sveikatai ir net gyvybei gali būti labai didelė ir dažnai finansiškai nepakeliama už žalą atsakingam subjektui. Dėl šios priežasties daugelyje pasaulio valstybių, taip pat ir Lietuvoje, atsirado privalomasis projektuotojų ir rangovų civilinės atsakomybės draudimas, kuris užtikrina, jog statybos dalyvių padaryta žala statytojui (užsakovui) ir tretiesiems asmenims būtų realiai atlyginta.

---

¹¹⁶ Ten pat.

¹¹⁷ Ten pat.

Statinio projektuotojo ir rangovo pareiga apsidrausti privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu nustatyta LR statybos įstatymo 37 str., taigi tai yra įstatyminis imperatyvas, kurio šalys privalo laikytis. Šiai draudimo rūšiai valstybė imperatyviai nustato draudimo objektą, draudiminio įvykio sąlygas, minimalią draudimo sumą. Tokiu valstybiniu reguliavimu tikimasi apsaugoti trečiuosius asmenis, o netiesiogiai – ir visą visuomenę nuo žalos, atsirandančios dėl statinio statybos ar projektavimo darbų¹¹⁸.

Išnagrinėjus statinio projektuotojo ir rangovo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisykles, galima išskirti šiuos privalomojo draudimo požymius:

- Privalomojo civilinės atsakomybės draudimo atveju viena iš draudiminio įvykio sąlygų yra žala, atsiradusi dėl atliekamų ir (ar) atliktų statybos darbų (rangovo civilinės atsakomybės draudimo atveju) arba dėl netinkamo statinio projektavimo (statinio projektuotojo civilinės atsakomybės draudimo atveju). Tai leidžia daryti išvadą, kad privalomojo draudimo atveju žala atsiranda dėl draudėjo veiklos, bet ne dėl nuo draudėjo valios nepriklausančių aplinkybių. Pažymėtina, kad privalomojo civilinės atsakomybės draudimo atveju žala turi atsirasti ne dėl bet kokios, o tik dėl netyčinės profesinės draudėjo veiklos.
- Privalomojo draudimo atveju būtinas specialaus subjekto egzistavimas – šiuo draudimu draudžiami tik asmenys, turintys teisę verstis statinio projektuotojo arba rangovo veikla.
- Privalomasis civilinės atsakomybės draudimas visada daro įtaką trečiojo asmens (nukentėjusiojo) interesams. Palyginimui galima pažymėti, kad savanoriškojo draudimo atveju projektuotojas arba rangovas, apdraudamas turtą nuo įvairių galimų rizikų, veikia išimtinai savo interesais.¹¹⁹

Įvykus draudiminiam įvykiui, gali atsitikti taip, kad draudimo išmokos nepakanka tretiesiems asmenims padarytai žalai atlyginti. Šiais atvejais vadovaujamosi LR CK 6.254 str. 2 dalimi, kurioje įtvirtinta norma, kad „draudimo atlyginimo ir faktinės žalos dydžio skirtumą atlygina apdraustasis asmuo, atsakingas už žalos padarymą“ (būtent – statinio projektuotojas arba rangovas). Tiek statinio projektuotojo, tiek ir rangovo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklės numato tik minimalią draudimo sumą, kuria praktikoje dažniausiai ir apsiribojama. Bet vis dėlto, kaip teigia V. Keršulienė, „siekiant maksimaliai apsaugoti vartotojų interesus, profesinės projektuotojų ir rangovų atsakomybės draudimą reglamentuojančiuose teisės aktuose būtų tikslinga numatyti, kad projektuotojo privalomojo civilinės atsakomybės draudimo suma turėtų būti ne mažesnė kaip projektavimo sutartyje

¹¹⁸ Keršulienė V. Statinio projektuotojų ir rangovų privalomojo civilinės atsakomybės draudimo teisinio reglamentavimo aspektai // Ūkio technologinis ir ekonominis vystymas, 2005, Vol XI, Nr. 3. P. 192.

¹¹⁹ Ten pat. P. 191 – 192.

nustatyta to statinio projekto kaina, o rangovo privalomojo civilinės atsakomybės draudimo minimali suma – ne mažesnė kaip rangos sutartyje nustatyta to statinio statybos darbų kaina¹²⁰.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, matome, jog deliktinė atsakomybė už statinio sugriuvimą taikoma tiek tuo atveju, jeigu per įstatyme nustatytus garantinius terminus sugriuvo jau pastatytas statinys, tiek jeigu statinys sugriuvo statybos metu. Kiekvienu konkrečiu atveju atsakomybės subjektas nustatomas remiantis bendrosiomis ir specialiosiomis deliktinę atsakomybę reglamentuojančiomis teisės normomis.

---

¹²⁰ Ten pat. P. 193.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Atlikus temos analizę, nustatyta, jog iškelta hipotezė pasitvirtino. Civilinės atsakomybės statybos rangos teisiniuose santykiuose ypatumai, išskiriantys ją iš bendrųjų civilinės atsakomybės normų, pateikti žemiau išdėstytose išvadose:

1. Statyba – tai sudėtingas procesas, susidedantis iš techninių, teisinių, organizacinių ir kt. statybos dalyvių veiksmų siekiant pastatyti (sumontuoti, nutiesti) naują, rekonstruoti, remontuoti ar griauti esamą statinį.

2. Statybos rangos teisiniai santykiai susiklosto organizuojant statybą rangos būdu, kuomet tarp užsakovo ir rangovo (taip pat tarp generalinio rangovo ir subrangovo) sudaroma statybos rangos sutartis.

3. Statytoju (užsakovu) laikomas asmuo, investuojantis į statybą jam nuosavybės teise priklausančias lėšas; statytojo ir užsakovo sąvokos ne visada sutampa, kadangi statytojas savo, kaip užsakovo, funkcijas gali pavesti kitiems asmenims; rangovas – tai asmuo, turintis įstatymo nustatytą teisę užsiimti statyba; subrangovas nelaikomas atskiru statybos dalyviu, kadangi atlieka tokias pačias funkcijas kaip ir rangovas, o į statybos procesą įsitraukia subrangos sutarties su generaliniu rangovu pagrindu.

4. Esminėmis statybos rangos sutarties sąlygomis laikomos sutarties dalykas, sutarties įvykdymo terminai ir sutarties kaina, nors kai kurie teisės teoretikai prie esminių sąlygų taip pat priskiria ir statinio (darbų) kokybės reikalavimus, apmokėjimo terminus ir tvarką bei užsakovo pareigas. Daugiausia nesutarimų kyla apibrėžiant statybos rangos sutarties dalyką – vieni teisės teoretikai statybos rangos sutarties dalyku laiko statybos darbus, kiti – atliktų darbų rezultata. Manytina, jog teisingiausia yra mišri nuomonė, teigianti, jog statybos rangos sutarties dalykas yra ir statybos darbai, ir jų rezultatas.

5. Civilinė atsakomybė statybos rangos teisiniuose santykiuose taikoma esant bendrosioms civilinę atsakomybę lemiančioms sąlygoms: neteisėtiems veiksmams, priešastiniam ryšiui tarp neteisėtų veiksmų ir žalos arba nuostolių, teisės pažeidėjo kaltei ir žalai arba nuostoliams. Tačiau civilinei atsakomybei šiuose teisiniuose santykiuose taip pat būdingi tam tikri ypatumai, kaip antai padidintas atsakomybės laipsnis, t.y. griežta atsakomybė.

6. Bendradarbiavimas (kooperavimasis) statybos rangos teisiniuose santykiuose yra ypač svarbus atsižvelgiant į šių teisinių santykių specifiką, ir priklausomai nuo to, kaip kiekviena iš šalių vykdo šią įstatymo nustatytą pareigą, sprendžiamas civilinės atsakomybės paskirstymo klausimas.

7. Taikant atsakomybę už darbų atlikimo terminų pažeidimą, rangovui atsakomybė prieš užsakovą kyla tiek už vėlavimą pradėti statybos darbus nustatytais terminais, tiek už tarpinių ar galutinių darbų pabaigimo terminų pažeidimą, jeigu termino praleidimo nesąlygojo objektyvios aplinkybės arba užsakovo delsimas įvykdyti priešpriešines pareigas, ir termino praleidimas pažeidžia užsakovo turtinius interesus.

8. Atsakomybė už statybos darbų rezultato perdavimą – priėmimą taikoma tiek rangovui, tiek užsakovui, atsižvelgiant į jiems nustatytų pareigų tinkamą įvykdymą; nustatant šią atsakomybę ypač svarbu įvertinti rangovo vienašališkai pasirašyto perdavimo – priėmimo akto juridinę galią.

9. Atsakomybė už atliktų darbų apmokėjimo pareigos pažeidimą užsakovui kyla tuo atveju, jeigu darbai yra užsakovui žinomi, rangovo atlikti kokybiškai ir užsakovo priimti arba jis vengia juos priimti. Nagrinėjant generalinio rangovo atsakomybę subrangovui už atsiskaitymo pareigos pažeidimą pagal subrangos sutartį, tam tikrais atvejais subrangovas turi teisę reikšti piniginius reikalavimus, kylančius iš sutarties, sudarytos tarp generalinio rangovo ir subrangovo, tiesiogiai užsakovui, tačiau su sąlyga, kad tokia subrangovo teisė numatyta sutartyje. Nesant tokio susitarimo, remiantis LR CK nuostatomis ir LAT suformuluota praktika, subrangovas piniginių reikalavimų užsakovui reikšti negali.

10. Nustatant atsakomybę už papildomų sutartyje nenumatytų darbų atsiradimą, rangovas gali išvengti atsakomybės, jeigu atlieka papildomus darbus užsakovui sutinkant, arba, nesant užsakovo sutikimo – įrodęs, jog papildomi darbai atitiko užsakovo interesus. Pastaroji sąvoka aiškintina atsižvelgiant į teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principus. Užsakovui neatsakius į rangovo pranešimą dėl papildomų darbų atlikimo, LR CK 6.684 str. 4 d. suteikia teisę rangovui stabdyti papildomų darbų atlikimą, tačiau ši nuostata nepaaiškina, kaip rangovas turėtų elgtis, jeigu neatliekant papildomų darbų neįmanoma tęsti pagrindinių statybos darbų, arba rangovas apskritai nėra pradėjęs vykdyti papildomų darbų. Užsakovui nesutikus su papildomų darbų atlikimu, rangovas, jeigu tolimesnis darbų atlikimas yra neįmanomas neatliekant papildomų darbų, manytina, turi teisę nutraukti statybos rangos sutartį, o su tuo susijusių rangovo nuostolių atlyginimas turėtų būti sprendžiamas remiantis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais.

11. Sprendžiant atsakomybės už statybos produktų defektus klausimą, atsižvelgiama ne tik į tai, kas, remiantis sutarties sąlygomis – rangovas ar užsakovas – aprūpina statybą medžiagomis, bet didžiąja dalimi ir į tai, kaip elgiasi statybos rangos sutarties šalys vykdydamos joms įstatymo nustatytas pareigas.

12. Nustatant atsakomybę už statybos darbų kokybę, išskiriamos tokios rangovo atsakomybės sąlygos: 1. darbai atlikti nukrypstant nuo normatyvinių statybos dokumentų – šią

sąlygą reikia aiškinti plečiamai, kaip apimančią ir statybos rangos sutarties sąlygas; 2. statybos darbų rezultatas negali būti naudojamas pagal sutartyje nurodytą paskirtį arba pablogėja jo naudojimo pagal sutartyje nurodytą paskirtį galimybės (sąlygos), o jeigu paskirtis nenurodyta, - pagal normalią paskirtį, t.y. atsiranda žala; 3. statybos rangos sutartyje arba įstatyme buvo numatyta užsakovo pareiga vykdyti statybos darbų kontrolę ir priežiūrą, ir užsakovas šią pareigą vykdė, arba užsakovas, nustatęs nukrypimus nuo sutarties sąlygų, kurie gali pabloginti darbų kokybę, ar kitus trūkumus, nedelsdamas pranešė apie tai rangovui. Nesant bent vienai iš aukščiau pateiktų sąlygų, rangovui atsakomybė nekyla. Rangovo atsakomybė, priklausomai nuo užsakovo elgesio ir jam įstatymų nustatytų pareigų vykdymo, gali būti sumažinta. Konkretus atsakomybės laipsnis nustatomas kiekvienu individualiu atveju atskirai atsižvelgiant į kiekvienos iš šalių kaltės laipsnį.

13. Taikant rangovo atsakomybę už statybos darbų kokybę per garantinius terminus, garantinių terminų pradžios momentą, apibrėžtą LR CK kaip „darbų rezultato atidavimo naudoti dieną“, reikėtų suprasti atsižvelgiant į tai, dėl kokių darbų atlikimo buvo susitarta statybos rangos sutartyje: šis momentas gali būti arba statinio pripažinimo tinkamu naudoti diena, jeigu statinys negali būti pradėtas naudoti neatliekant pripažinimo tinkamu naudoti procedūros, arba statybos darbų rezultato perdavimo – priėmimo akto pasirašymo diena, jeigu statinio pripažinimo tinkamu naudoti procedūra tiems darbams nėra privaloma.

14. Deliktinė atsakomybė už statinio sugriuvimą taikoma tiek tuo atveju, jeigu per įstatyme nustatytus garantinius terminus sugriuvo jau pastatytas statinys, tiek jeigu statinys sugriuvo statybos metu. Kiekvienu konkrečiu atveju atsakomybės subjektas nustatomas remiantis bendrosiomis ir specialiosiomis deliktinę atsakomybę reglamentuojančiomis teisės normomis.

15. Pareiga apsidrausti privalomuoju statinio projektuotojo ir rangovo civilinės atsakomybės draudimu yra įstatyminis imperatyvas, kuriuo siekiama apsaugoti trečiuosius asmenis, o netiesiogiai – ir visą visuomenę nuo žalos, atsirandančios dėl nekokybiškų statinio statybos ar projektavimo darbų.

Pasiūlymai:

1. Kadangi LR CK 6.684 str. 4 dalies analizė leidžia teigti, jog rangovas, negavęs užsakovo atsakymo dėl papildomų darbų atlikimo, turi teisę stabdyti „tų darbų atlikimą“, tačiau gali susiklostyti situacija, kuomet rangovas negalės tęsti statybos darbų neatlikdamas papildomų darbų, arba apskritai nebus pradėjęs papildomų darbų atlikimo, siūlytina koreguoti šią aptariamo straipsnio dalį, numatant rangovo teisę stabdyti visus statybos darbus tuo atveju, jeigu jis negauna atsakymo dėl papildomų darbų atlikimo iš užsakovo, formuluojant ją taip: „Jeigu

rangovas negauna užsakovo atsakymo į savo pranešimą per sutartyje nustatytą terminą, o jeigu terminas sutartyje nenustatytas, - per protingą terminą, tai rangovas turi teisę stabdyti papildomų arba visų jo atliekamų statybos darbų atlikimą.“

2. Kadangi neaišku, ar rangovas, vykdydamas statybos darbus, privalo nenukrypti tik nuo normatyvinių statybos dokumentų, ar tik nuo sutarties dokumentų, ar nuo abiejų, siūlytina koreguoti LR CK 6.695 str. 1 dalį, numatant rangovo atsakomybę už nukrypimus nuo sutarties dokumentų, į kurių sudėtį įeina ir normatyviniai statybos dokumentai, formuluojant ją taip: „Rangovas atsako užsakovui už nukrypimus nuo sutarties dokumentų reikalavimų, taip pat už tai, kad nepasiekė šiuose dokumentuose numatytų statybos darbų rodiklių (įmonės gamybinių pajėgumų, atsparumo ir kt.“

3. Kadangi išnagrinėjus LR statybos įstatymo 36 str. 2 dalį, susidaro įspūdis, jog garantiniai terminai statinio sugriuvimui netaikomi, tuo tarpu LR CK, kuriam šiuo atveju suteikiama pirmenybė kitų įstatymų atžvilgiu, 6.698 str. aiškiai numato, jog statinio sugriuvimui taikomi tokie pat garantiniai terminai, kaip ir nustatytiems defektams, siūlytina pakeisti LR statybos įstatymo 36 str. 2 dalį išdėstant ją taip: „Statinio projektuotojas, rangovas ir statinio statybos techninis prižiūrėtojas Civilinio kodekso nustatyta tvarka atsako už statinio sugriuvimą ar nustatytus defektus, jeigu statinys sugriuvo ar defektai buvo nustatyti per garantinį terminą.“

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74 – 2262;
2. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36 – 1340;
3. Lietuvos Respublikos produktų saugos įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 52 – 1673;
4. Lietuvos Respublikos statybos įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 32 – 788;
5. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. balandžio 16 d. įsakymas dėl Nr. 184 „Dėl statybos techninių reglamentų STR 1.01.06:2002 „Ypatingi statiniai ir STR 1.01.07:2002 „Nesudėtingi (tarp jų laikini) statiniai“ patvirtinimo // Valstybės žinios. 2002, Nr. 43 – 1639;
6. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. balandžio 30 d. įsakymas Nr. 211 „Dėl statybos techninio reglamento STR 1.08.02:2002 „Statybos darbai“ patvirtinimo // Valstybės žinios. 2002, Nr. 55 – 2150;
7. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. gegužės 14 d. įsakymas Nr. 242 „Dėl statybos techninio reglamento STR 1.11.01:2002 „Statinių pripažinimo tinkamai naudoti tvarka“ patvirtinimo // Valstybės žinios. 2003, Nr. 122 – 5551;
8. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gegužės 19 d. įsakymas Nr. 236 „Dėl statybos techninio reglamento STR 1.04.01:2004 „Statybos produktai. Atitikties įvertinimas ir „CE“ ženklavimas“ patvirtinimo // Valstybės žinios. 2002, Nr. 54 – 2140;
9. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. birželio 6 d. įsakymas Nr. 303 „Dėl statybos techninio STR 1.09.05:2002 „Statinio statybos techninė priežiūra“ patvirtinimo // Valstybės žinios. 2002, Nr. 43 – 1638;
10. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. D1-708 „Dėl statybos techninio reglamento STR 1.05.06:2005 „Statinio projektavimo“ patvirtinimo // Valstybės žinios. 2004, Nr. 4 – 80.

Mokslinės publikacijos:

11. Baloi D., Price A. D. F. Modeling global risk factors affecting construction cost performance // International Journal of Project Management 21 (2003) 261 – 269;
12. Bryde J. D., Robinson L. Client versus contractor perspectives on project success criteria // International Journal of Project Management 23 (2005) 622 – 629;

13. Drevinskaitė L. Statybos darbų perdavimas – priėmimas // *Juristas*, 2008, Nr. 10;
14. Keršulienė V. Statinio projektuotojų ir rangovų privalomojo civilinės atsakomybės draudimo teisinio reglamentavimo aspektai // *Ūkio technologinis ir ekonominis vystymas*, 2005, Vol XI, Nr. 3;
15. Lam K. C., Wang D., Lee P. T. K., Tsang Y. T. Modelling risk allocation decision in construction contracts // *International Journal of Project Management* 25 (2007) 485 – 493;
16. Mitkus S. Rizikos ir atsakomybės pasiskirstymas statybos projektuose // *Verslas, vadyba ir studijos* 2003. Vilnius, 2004;
17. Mitkus S. Sutartiniai teisiniai santykiai statyboje // *Teisė*, 2003, Nr. 49;
18. Mitkus S. Rizikos dėl papildomų nenumatytų darbų atsiradimo paskirstymas statybos rangos sutartyse // *Verslas, vadyba ir studijos* 2004. Vilnius, 2005;
19. Mitkus S. Statybos dalyvių rizika ir atsakomybė už statybos produktų defektus // *Ūkio technologinis ir ekonominis vystymas*. 2004. T. 10, Nr. 3;
20. Mitkus S., Cibulskienė R. Statybos rangos sutartis: kvalifikavimo problemos // *Teisė*, 2009, Nr. 70;
21. Mitkus S. Trinkūnienė E. Hierarchinis statybos rangos sutarties sąlygų modelis // *Ūkio technologinis ir ekonominis vystymas*. 2007, Vol. XIII, Nr. 3;
22. Norkutė M. Statybos rangos sutartis: rangovo atsakomybė už subrangovų veiksmus // *Juristas*. Nr. 3, 2007;
23. Zaghoul R., Hartman F. Construction contracts: the cost of mistrust // *International Journal of Project Management* 21 (2003).

Papildoma literatūra:

24. Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. *Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004;
25. Juodis A., Luobikienė A. *Statybos teisė ir draudimas*. Kaunas, 2002;
26. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos. Vilnius: Justitia, 2003;
27. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I). Vilnius: Justitia, 2003;
28. Lietuvos Respublikos statybos įstatymo komentaras. 1 dalis. Vilnius, 2007;
29. Mikelėnas V. *Sutarčių teisė*. Vilnius: Justitia, 1996;
30. Mitkus S. *Statybos teisė*. Vilnius: Technika, 2002;

31. Selelionytė – Drukteinienė S. Deliktinės ir sutartinės atsakomybės konkurencija // *Justitia*. Nr. 1 (67), 2008;
32. Vainiūnas P. Statybos proceso teisinio ir techninio reglamentavimo pagrindai. Vilnius: Technika, 2005;
33. Vaitkevičius P., Vėlyvis S., Mikelėnas V. ir kt. Civilinė teisė. Kaunas: Vija, 1997;
34. Vasarienė D. Civilinė teisė. Vilnius: Vilniaus vadybos kolegija, 2002;
35. Zavadskas E. K., Mikšta P., Sakalauskas R., Šimkus J. R. Statybos organizavimas. Vilnius, 2001;
36. Гувев А. Н. Гражданское право. Том 2. Москва: ИНФРА-М, 2003;
37. Садиков О. Н. Комментарий к гражданскому кодексу Российской Федерации части второй. Москва, 1999;
38. Секо Е. В. Заключение и ведение договоров подряда в строительстве. Москва, 2008;
39. /ред. Суханов Е. А. Гражданское право. Том 3. Москва: Волтерс Клувер, 2007.

Teismų praktika:

40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. gegužės 29 d. nutartis c.b. AB „Klaipėdos keliai“ v. UAB „Irvaja“, Nr. 3K-3-729/2002;
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. birželio 5 d. nutartis c.b. AB „Mūras“ v. AB firma „Viti“, Nr. 3K-3-827/2002;
42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. gegužės 7 d. nutartis c.b. UAB „Towage & Marine Assistance“ v. AB „Klaipėdos hidrotechnika“, Nr. 3K-3-572/2003;
43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. lapkričio 5 d. nutartis c.b. UAB „Ergeda“ v. AB firma „Viti“, Nr. 3K-3-998/2003;
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. vasario 4 d. nutartis c.b. UAB „Vilstarema“ v. UAB „Dekroja“ ir Audrius Banionis, Nr. 3K-3-82/2004;
45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. gegužės 5 d. nutartis c.b. UAB „Šilda“ v. UAB „Žvaigždė ir ko“, Nr. 3K-3-306/2004;
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. spalio 13 d. nutartis c.b. Stasio Norvilos įmonė v. likviduojama 595-oji gyvenamųjų namų statybos bendrija, VĮ „Registru centras“ Vilniaus filialas, Nr. 3K-3-545/2004;
47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. spalio 26 d. nutartis c.b. UAB „Ampolis“ v. UAB „Senovė“, Nr. 3K-3-505/2004;

48. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. lapkričio 16 d. nutartis c.b. AB „Lietuvos draudimas“ v. UAB „Senovė“, UAB „Merko statyba“, UAB „Pro Kapital Vilnius Real Estate“ UADB „Seesam Lietuva“, tretieji asmenys AB „Lėvu“, Rimantas Kalesnykas, Nr. 3K-7-466/2004;
49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. lapkričio 29 d. nutartis c.b. AB „Panevėžio statybos trestas“ v. UAB AK „Aviabaltika“, Nr. 3K-3-652/2004;
50. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. birželio 8 d. nutartis c.b. UAB „Stiebas“ v. AB firma „Viti“, Nr. 3K-3-334/2005;
51. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. spalio 24 d. nutartis c.b. A. Stankovskienės IĮ v. UAB „Abuva“, Nr. 3K-3-505/2005;
52. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. vasario 22 d. nutartis c.b. J. Jankausko ir V. Petraškevičiaus TŪB „Vikensta“ v. UAB „Skala“, Nr. 3K-3-135/2006;
53. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. birželio 14 d. nutartis c.b. K. P. v. IĮ „Vidista“, Nr. 3K-3-405/2006;
54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. spalio 30 d. nutartis c.b. UAB „Estinos arka“ v. UAB „Lelija“, Nr. 3K-3-543/2006;
55. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. lapkričio 27 d. nutartis c.b. UAB „Arisanda“ v. UAB „2B Pack“, Nr. 3K-3-616/2006;
56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. sausio 17 d. nutartis c.b. A. Š. tikroji ūkinė bendrija „Be priekaištų“ v. UAB „Molesta“, Nr. 3K-3-17/2007;
57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. spalio 1 d. nutartis c.b. UAB „Autokaustos statyba“ v. UAB „Aviacijos paslaugų centras“, Nr. 3K-3-361/2007;
58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis c.b. UAB „Glijas“ v. UAB „Serneta“, Nr. 3K-3-484/2007;
59. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. gruodžio 4 d. nutartis c.b. UAB „Polikopija“ v. Jolantos Budrienės reklamos paslaugų įmonė „Era“ ir J. B., Nr. 3K-3-530/2007;
60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. vasario 11 d. nutartis c.b. R. J. firma „Tastos statyba“ v. Kauno m. savivaldybės administracija, Nr. 3K-3-62/2008;
61. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. kovo 17 d. nutartis c.b. UAB „Glijas“ v. UAB „Serneta“, Nr. 3K-3-177/2008;

62. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. balandžio 30 d. nutartis c.b. Utenos apskrities viršininko administracija v. V. G., Nr. 3K-3-273/2008;
63. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. birželio 30 d. nutartis c.b. UAB „Arisanda“ v. UAB „2B Pack“, Nr. 3K-3-199/2008;
64. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. liepos 17 d. nutartis c.b. A. G. v. A. S., Nr. 3K-3-396/2008;
65. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. rugpjūčio 11 d. nutartis c.b. UAB „Pamario Andova“ v. Albinas Zenkevičius, Nr. 3K-3-371/2008;
66. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. rugpjūčio 25 d. nutartis c.b. UAB „Kaduva“ v. UAB „Okadeta“, Nr. 3K-3-401/2008;
67. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. lapkričio 25 d. nutartis c.b. bankrutuojanti UAB „Kondventa“ v. UAB korporacija „Stameda“, Nr. 3K-3-517/2008;
68. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. sausio 23 d. nutartis c.b. N. K. v. UAB „Projektuojančių architektų ratas ypatingų žemiškų idėjų universaliems sprendimams“, Nr. 3K-3-6/2009;
69. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. sausio 22 d. nutartis c.b. BUAB „Alrosta“ v. UAB „Immobilitas“, Nr. 3K-3-19/2009;
70. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. kovo 17 d. nutartis c.b. UAB „Pineka“ v. UAB „Liuks“, Nr. 3K-3-128/2009;
71. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. gegužės 27 d. nutartis c.b. UAB „Luidas“ v. UAB „Baltijos laikas“, Nr. 3K-3-219/2009;
72. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. spalio 8 d. nutartis c.b. UAB „Ortas“ v. UAB „Solveiga“, Nr. 3K-3-430/2009;

Elektroniniai šaltiniai:

73. Design and construction terms // <http://www.ordesignandconstruction.com/glossary.htm>; prisijungimo laikas 2009-09-20;
74. Glossary of Construction management Terms for General Contractors // <http://www.a-p.com/insights/glossary/?q=s>; prisijungimo laikas 2009-09-20.

SANTRAUKA

Magistro baigiamojo darbo tema: Civilinės atsakomybės ypatumai statybos rangos teisiniuose santykiuose.

Pagrindinės sąvokos: civilinė atsakomybė, statybos ranga, rangovas, užsakovas.

Santraukoje pateikiama magistro baigiamojo darbo temos aktualumas, nagrinėti aspektai bei darbo šaltiniai.

Statybos procesas, kaip įvairialypių ir sudėtingų techninių, organizacinių, teisinių santykių visuma, reikalauja ypatingo teisinio reglamentavimo, kuriame atsispindėtų statybos santykių specifika bei būtų atsižvelgta į šių teisinių santykių ypatumus. Magistro baigiamajame darbe autorė ypatingą dėmesį skyrė statybos rangos teisiniams santykiams, kurie susiklosto vykdant statybą rangos būdu. Šie teisiniai santykiai reglamentuojami tiek civilinio kodekso, tiek specialiųjų teisės aktų normomis, kurios ne visuomet yra tarpusavyje suderintos ir kurių taikymas tam tikrais atvejais sukelia vienokių ar kitokių problemų bei neaiškumų.

Autorė, remdamasi teisės doktrina, galiojančiais teisės aktais bei teismų praktika, išnagrinėjo statybos rangos sutarties sampratą, sutartinės ir deliktinės atsakomybės pasiskirstymo tarp statybos rangos sutarties šalių variantus atskirose statybos rangos santykių sferose bei išskyrė civilinės atsakomybės statybos rangos teisiniuose santykiuose ypatumus. Darbe taip pat pateikiami praktiniai siūlymai, skirti tobulinti galiojančius teisės aktus, reglamentuojančius statybos rangos teisinius santykius.

SUMMARY

Theme of Master's Thesis: Peculiarities of the Civil Liability related to the Legal Relations in the Construction Contracts.

Keywords: civil liability, construction contract, contractor, client.

The summary specifies the relevance of the theme of Master's Thesis, the analyzed aspects and the sources of the project.

The construction process - as a totality of miscellaneous and complex technical, organizational and legal relations - requires special legal regulation reflecting the particularity of relations in the construction sector and considering the peculiarities of such legal relations. In the Master's Thesis, the author paid special attention to the legal relations in construction sector where relations form during execution of construction works through contracting. Both the Civil Code and the special regulations govern such legal relations. Such regulations sometimes are not harmonised and their application cause different problems and uncertainties in some cases.

Based on the law doctrine, applicable regulations and judicial practice, the author analyses the conception of construction contract, the different variants of distribution of contractual and tortious liability among the contracting parties in construction sector in different areas of contracting relations as well as specifies the peculiarities of civil liability in legal relations formed by the construction contracts. The practical offers are also provided in the project. The aim of such offers is to improve the applicable regulations governing legal relations in construction sector.